wetenschappelijk bureau nsc

Actuarieel Adviesbureau Confident B.V.

De volgende stap:

‘Sturen op een koopkrachtig pensioen’

Koopkrachtbehoud in de Wet toekomst pensioenen

Actuarieel Adviesbureau Confident B.V.
Duwboot 5
3991 CD Houten
www.ConfidentBV.nl

24 juni 2025

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	3
2	Inleiding	5
3	**Koopkracht en de Wtp**	
3.1	Het belang van koopkrachtbehoud	7
3.2	Koopkrachtambitie in de transitieplannen	8
3.3	De uitkomsten in de transitieplannen	10
3.4	De opties voor koopkrachtbehoud in de Wtp	12
3.5	Kwantitatieve vergelijking koopkrachtbehoud	14
3.6	Uitkomsten koopkrachtbehoud	15
4	**Een koopkrachtig pension**	
4.1	Het koopkrachtgerichte model	18
4.2	Vergelijking met verschillende transitieplannen.	20
4.3	Vergelijking met transitieplan Metalektro	22
4.4	Vergelijking met transitieplan Vervoer	25
4.5	Vergelijking met transitieplan voor ABP	27
4.6	Conclusie koopkrachtgerichte variant.	28
5	Uitgangspunten, gegevens en modellen	29
6	Uitkomsten, conclusies en aanbevelingen	31
7	Gebruiksbeperkingen	32
8	Onafhankelijkheid	32
Bijlage 1: Gebruikte afkortingen en begrippen		33
Bijlage 2: Samenvatting scenarioset		36
Bijlage 3: Ambities transitieplannen		39
Bijlage 4: Gegevens per transitieplan		41
Bijlage 5: Uitkomsten per transitieplan		42

1 Samenvatting

De eerste doelstelling van het Pensioenakkoord en de nieuwe Wet toekomst pensioenen (Wtp) is “eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen”.
Nu een groot deel van de transitieplannen bekend is kan geïnventariseerd worden welke invulling aan koopkrachtbehoud is gegeven en of aanvullende maatregelen gewenst zijn.
In opdracht van het Wetenschappelijk Bureau NSC (WB-NSC) onderzocht Actuarieel Adviesbureau Confident B.V. de praktijk van de Wtp aan de hand van ruim 40 transitieplannen. Die plannen vertegenwoordigen meer dan de helft van de Nederlandse pensioendeelnemers. De conclusie: in veel gevallen ontbreekt de ambitie om pensioenen waardevast te houden en ook waar er wel een ambitie geformuleerd is, wordt er meestal geen invulling gegeven aan een koopkrachtgericht beleid. Veel transitieplannen geven geen helder inzicht in de verwachte koopkrachtontwikkeling van de ingegane uitkeringen of een beoordeling daarvan. Opvallend genoeg is dat ook geen wettelijke vereiste.

In meer dan de helft van de scenario’s blijven pensioenen achter bij de inflatie en in de pessimistische scenario’s loopt deze koopkrachtachterstand over 20 jaar op tot meer dan 40%. Dit komt mede door de wettelijke regels ten aanzien van het beschermingsrendement, het overrendement, de solidariteitsreserve en spreiding van resultaten, die niet gericht zijn op koopkrachtbehoud en een koopkrachtgericht beleid daarmee moeilijk maken. Om koopkrachtbehoud in voldoende mate waar te maken zijn aanpassingen in de wet of de interpretatie daarvan noodzakelijk.

In dit rapport presenteren we de uitkomsten van ons onderzoek naar koopkrachtbehoud en een alternatieve methode die pensioenfondsen in staat stelt om gericht op koopkracht te sturen: Het koopkrachtgericht pensioenmodel (de KKG-methode).

De kern van deze KKG-methode is dat voor pensioengerechtigden het volgende wijzigt:

- Pensioengerechtigden krijgen een beleggingsmix waarin koopkracht behoud in de meeste gevallen gerealiseerd kan worden.
- Overrendement tot aan de gerealiseerde inflatie wordt volledig aan pensioengerechtigden uitgekeerd.
- Overrendement boven de gerealiseerde inflatie wordt in de solidariteitsreserve gestort.
- Bij tegenvallende resultaten door onvoldoende rendement of te hoge inflatie kan de solidariteitsreserve koopkrachtverlies voor pensioengerechtigden geheel of gedeeltelijk compenseren.
- Overschotten uit de solidariteitsreserve vloeien terug naar niet-pensioengerechtigden.

Voor de (gewezen)deelnemers blijven de regels ongewijzigd. Deze aanpak leidt tot een grotere kans op koopkrachtbehoud voor (toekomstige) pensioengerechtigden. Het model scoort in vergelijkingen met bestaande transitieplannen aanzienlijk beter op koopkrachtbehoud in zowel de verwachte mediane als pessimistische scenario's, terwijl de jongeren een beloning krijgen voor het extra risico dat zij lopen.
Tegenover de vooruitgang van de pensioengerechtigden in negatieve scenario's staat een achteruitgang in de positieve scenario's. De pensioenuitkeringen stijgen immers nooit meer dan de gerealiseerde inflatie.

Uit de onderzoeksresultaten volgt de aanbeveling om het nieuwe pensioenstelsel zo aan te passen zodat de koopkrachtgerichte methode kan worden toegepast. De huidige formulering van de Wet toekomst pensioenen belemmert nu nog een effectieve inzet van de solidariteitsreserve voor koopkrachtbehoud, omdat deze alleen gebruikt mag worden voor onverwachte 'inflatieschokken' en niet voor verwachte inflatie.
Een tweede aanbeveling die voortvloeit uit de onderzoeksresultaten in het rapport is om helder te communiceren over koopkracht en inflatierisico's naar deelnemers. Dit geldt zowel voor de huidige transitieplannen alsook voor de wijzigingen van de wet- en regelgeving die dit rapport nodig zijn.

2 Inleiding

“Eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen”. Dit is de eerste van de drie doelstellingen van de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Deze doelstelling wordt ook expliciet genoemd in het Pensioenakkoord van 2019 en de Hoofdlijnennotitie uitwerking pensioenakkoord uit 2020. Deze doelstelling is gekozen, omdat in de periode van 2008 tot het Pensioenakkoord van 2019 de meeste pensioenen niet of nauwelijks verhoogd zijn en sommige zelfs zijn gekort.
“Eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen” is niet bedoeld als garantie op koopkrachtbehoud, maar als eerste van drie doelstellingen en gegeven de onderbouwing is het duidelijk meer dan een aanmoediging om een realistische ambitie te formuleren, communiceren en waar te maken.

De eerste onderzoeksvraag is in welke mate er in de huidige transitieplannen een ambitie tot koopkrachtbehoud geformuleerd is, hoe deze ambitie gecommuniceerd is en in welke mate de ambitie naar verwachting waargemaakt kan worden.

De tweede onderzoeksvraag is óf en in welke mate koopkrachtbehoud kan worden bereikt met de Wet toekomst pensioenen.

De derde vraag is wat er nodig is om een koopkrachtig pensioen te kunnen bieden. Geeft de huidige wet voldoende mogelijkheden, of is er meer nodig?

Onder de oude wet, het Financieel toetsingskader (FTK), was in de modellen koopkrachtbehoud wel mogelijk. Voor pensioengerechtigden kon een hoger rendement verwacht worden doordat er meer beleggingsrisico kon worden genomen. Dit hogere beleggingsrisico was mogelijk door de solidariteit tussen generaties.

In dit rapport wordt onderzocht of een beperkte mate van solidariteit tussen pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers, waar mogelijk passend binnen de huidige wet, bij kan dragen aan:

‘een goed perspectief op een koopkrachtig pensioen’.

Een koopkrachtig pensioen is dan gedefinieerd als een pensioen dat meestal meestijgt met de inflatie. Dat betekent niet dat koopkrachtbehoud gegarandeerd is, maar wel in de meeste scenario’s meestijgt met de inflatie. Een ander belangrijk kenmerk van deze definitie is dat dit doel niet relatief is ten opzichte van het oude pensioenstelsel maar een doel is dat op zichzelf staat en daarmee ook toekomstbestendig is en verantwoord kan worden.

Koopkrachtbehoud na pensionering is niet hetzelfde als koopkrachtbehoud voor de huidige pensioengerechtigden. Koopkrachtbehoud in dit rapport is ook gericht op koopkrachtbehoud voor toekomstig pensioengerechtigden, oftewel de huidige (gewezen) deelnemers.

De opdracht voor dit onderzoek is gegeven door het Wetenschappelijk Bureau NSC ten behoeve van de politieke inzet van de Kamerfractie van Nieuw Sociaal Contract. Het is de ambitie van Nieuw Sociaal Contract om binnen de kaders van het nieuwe pensioenstelsel bestaanszekerheid beter te borgen voor (toekomstige) pensioengerechtigden. Daarvoor is in dit onderzoek een doorlichting gedaan van 41 reeds gepubliceerde transitieplannen voor pensioenfondsen die gezamenlijk meer dan 50% van het totaal aantal pensioendeelnemers in Nederland vertegenwoordigen. Uit deze transitieplannen is informatie verzameld om vast te stellen welke invulling sociale partners hebben gegeven aan koopkrachtbehoud na pensionering. Hiervoor is gekeken naar de ambitie, het beleid en de beoordeling van het resultaat in de transitieplannen.

Daarnaast is onderzocht of het mogelijk is om koopkrachtbehoud te bieden onder het nieuwe pensioenstelsel, en zo niet, wat er nodig is om dit wel te kunnen bieden. In dit rapport wordt daarvoor één optie tot koopkrachtherstel verder uitgewerkt en doorgerekend: een aanpassing in de wet waarbij fondsen meer in staat worden gesteld om de solidariteitsreserve in te zetten ten behoeve van koopkrachtbehoud.

Dit onderzoek leidt tot enkele aanbevelingen tot verbetering van het pensioenstelsel gericht op een stabieler en koopkrachtiger pensioen voor (toekomstige) pensioengerechtigden mede door het herstel van solidariteit tussen generaties.

3 Koopkracht en de Wtp

3.1 Het belang van koopkrachtbehoud

Een belangrijke reden voor het Pensioenakkoord en de Wet toekomst pensioenen (Wtp) was volgens de Memorie van Toelichting dat veel pensioenen tussen 2008 en 2020 niet of nauwelijks geïndexeerd zijn. Dit leidde voor veel pensioengerechtigden tot wel 20% koopkrachtverlies. Hierom werd in aanloop naar de Wtp de 'belofte' van "Eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen" gedaan.[1 2 3]

Waarom is koopkrachtbehoud belangrijk? Een gemiddelde pensioenuitkering loopt ongeveer 20 jaar. Een pensioen dat niet verhoogd wordt, leidt jaarlijks een koopkrachtverlies ter grootte van de inflatie. Over de periode 2000 tot en met 2020, een periode met een lage inflatie, was het koopkrachtverlies van een niet geïndexeerd pensioen ongeveer 30%. Over de periode 1963 tot en met 1983, een periode met een hoge inflatie was het verlies maar liefst 70%.[4] Voor beide periodes en dus ook voor alle periodes met tussenliggende of hogere inflaties geldt dat het belang van koopkrachtbehoud groot is.

Het is dus voor de deelnemers belangrijk dat de pensioenuitvoerder streeft naar koopkrachtbehoud, dat duidelijk gecommuniceerd wordt in welke mate koopkrachtbehoud verwacht mag worden en welke risico's de deelnemer hierbij in zowel nominale als reële termen loopt. Om dit in te kunnen vullen is het gewenst, of liever gezegd noodzakelijk, dat sociale partners een heldere ambitie voor de pensioenuitvoerders formuleren.
Voor pensioenuitvoerders is het daarnaast ook belangrijk dat zij over de wettelijke kaders beschikken die een op koopkracht gericht pensioenbeleid mogelijk maken.

---

1 Memorie van toelichting bij Wet toekomst pensioenen, pagina 14
2 Hoofdlijnennotitie uitwerking pensioenakkoord, pagina 8
3 Advies Naar een nieuw pensioenstelsel, SER, Juni 2019, pagina 6
4 Reactie op consultatie Wet Toekomst Pensioenen Actuarieel Adviesbureau Confident BV pagina 14

3.2 Koopkrachtambitie in de transitieplannen

Op dit moment zijn er meer dan 40 transitieplannen van pensioenfondsen gepubliceerd. Omdat koopkrachtbehoud een belangrijke doelstelling was bij het pensioenakkoord in 2019 en de Wet toekomst pensioenen hebben wij van 41 transitieplannen beoordeeld of er sprake is van een koopkrachtambitie, een op koopkracht gericht beleid en een beoordeling van de koopkrachtontwikkeling na pensionering.

In juni 2024 hebben we dit voor een vijftal transitieplannen gedaan voor de commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer.[5]
Toen was de uitkomst dat in drie van de vijf transitieplannen een heldere koopkrachtambitie verwoord was, dat in geen van de transitieplannen een op koopkracht gericht beleid geformuleerd was en dat slechts in één plan de uitkomsten op koopkrachtbehoud beoordeeld was. De conclusie van de sociale partners was dat koopkrachtbehoud maar gedeeltelijk gerealiseerd kon worden. Daarop hebben de sociale partners het pensioenfonds verzocht om nog eens goed naar de financiële opzet te kijken.[6]

Beoordeling transitieplannen op koopkrachtambitie
Van de 41 transitieplannen die voor dit onderzoek zijn geanalyseerd is:

- in negen transitieplannen een koopkrachtambitie voor na de pensioendatum verwoord en
- in 30 transitieplannen er geen koopkrachtambitie verwoord, waarvan er bij 3 door de sociale partners is aangegeven dat dit wel wenselijk zou zijn.

Een compleet overzicht van de onderzochte fondsen en hun ambities staat in bijlage 3. Ter illustratie laten we hier van een drietal transitieplannen zien hoe de koopkrachtambitie is geformuleerd.

[5] Position Paper Rondetafel gesprek Koopkrachtgericht pensioen - Actuarieel Adviesbureau Confident BV

[6] Transitieplan M&T, pagina 39

Transitieplan ABP
In het transitieplan van ABP staat: *"We hebben als doel dat ingegane pensioenen gemiddeld, gemeten over een langere termijn, mee kunnen groeien met de verwachte inflatie. Ons uitgangspunt is dat het risico op schommelingen van ingegane ouderdomspensioenen wordt verminderd door het toewijzen van beschermingsrendement, het spreiden van schokken en het gebruik van de solidariteitsreserve. Dit moet leiden tot een evenwichtige combinatie tussen een zo stabiel mogelijk pensioen en het meegroeien met de inflatie."*
Er wordt in dit transitieplan dus niet gestreefd naar koopkrachtbehoud, maar naar een combinatie tussen een zo stabiel mogelijk pensioen en het gemiddeld meegroeien met de inflatie. Met een stabiel pensioen wordt hier een niet-dalend pensioen bedoeld. Hoeveel het pensioen moet meegroeien met de inflatie is in het transitieplan niet gespecificeerd.

Transitieplan Zorg en Welzijn
In het transitieplan van Zorg en Welzijn staat eerst: *"Partijen onderschrijven de ambitie dat de pensioenuitkeringen koopkrachtiger worden dan feitelijk de praktijk is in het huidige stelsel en, gemeten over een langere termijn, mee kunnen groeien met de verwachte inflatie."*
Koopkrachtbehoud is bij de doelstellingen niet verder uitgewerkt.
De uiteindelijke conclusie is: "Sociale partners constateren dat daarmee in deze grafiek de doelstelling dat de pensioenuitkeringen over een langere termijn meegroeien met de verwachte inflatie niet wordt behaald." en
"Bij het opstellen van de financiële opzet heeft het bestuur haar eigen economische toekomstverwachtingen gebruikt. Uit de analyses van het bestuur bleek dat de doelstelling van een koopkrachtig pensioen naar verwachting wordt bereikt."

In de Wet toekomst pensioenen staat dat de berekeningen voor transitieplannen in ieder geval gemaakt moeten worden op basis van een voorgeschreven scenarioset. In dit transitieplan wordt daarnaast ook nog een oordeel gevormd op basis van een eigen scenarioset, zonder dat deze set verder gespecificeerd wordt. De haalbaarheid van de koopkrachtambitie in het voorstel is daarmee niet controleerbaar.

Transitieplan Vervoer
In het transitieplan Vervoer staat het woord koopkracht niet genoemd.
Wel staat er over verhogingen: *"een zo stabiel mogelijke uitkering met uitzicht op een (bescheiden) jaarlijkse verhoging en een relatief kleine kans op verlaging"*.
De verwachte hoogte van de jaarlijkse verhoging wordt niet vermeld of beoordeeld.

In deze drie voorbeelden is er twee keer sprake van een koopkrachtambitie. Bij het ABP wordt die ambitie vervolgens beperkt door een andere voorwaarde. Bij Zorg en Welzijn wordt de ambitie op basis van de wettelijke normen niet gehaald. Bij Vervoer is bewust gekozen voor een lagere ambitie. Ook bij het doorlichten van de andere 38 pensioenfondsen is dit het beeld.
Koopkrachtbehoud na pensionering heeft in de transitieplannen niet de uitwerking gekregen die we op grond van de doelstellingen bij de Wet toekomst pensioenen hadden verwacht.
Een vraag die hierbij opkomt is: “Hoe goed kan koopkrachtbehoud onder de Wtp geregeld worden?”.

3.3 De uitkomsten in de transitieplannen

In de meeste transitieplannen staat dat de pensioengerechtigden erop vooruitgaan en dat het pensioen dus koopkrachtiger en dus beter wordt. Koopkrachtiger is echter niet hetzelfde als koopkrachtig. De vraag is dus of koopkrachtbehoud daarmee voldoende gewaarborgd wordt?

De eerste vraag die daarbij beantwoord moet worden is of ‘beter’ ook goed genoeg is om de inflatie te compenseren. Het gat tussen de ambitie en het resultaat in het verleden was groot. Een minimale verhoging is dan al snel beter, maar daarmee nog niet goed genoeg om als koopkrachtig te kunnen worden bestempeld.

Om pensioenregelingen te beoordelen wordt de ontwikkeling van de pensioenen uitgerekend over meerdere jaren onder duizenden verschillende economische scenario’s. Deze economische scenario’s worden elk kwartaal aangeleverd door DNB. Vervolgens worden de uitkomsten gerangschikt van klein naar groot. De grens tussen de laagste 5% en de hoogste 95% wordt het pessimistische scenario of 5^{e} percentiel genoemd. De middelste uitkomst wordt de mediaan of het 50^{e} percentiel genoemd en de grens tussen de beste 5% en de slechtste 95% wordt het optimistische scenario of het 95^{e} percentiel genoemd.
Om het risico te beoordelen kan bijvoorbeeld naar het relatieve verschil tussen de mediaan en het 5^{e} percentiel gekeken worden.

Als de norm voor een koopkrachtig pensioen gelijkgesteld wordt aan koopkrachtbehoud in het mediane scenario en beperkte fluctuaties in reële termen, dan kan het transitieplan daarop beoordeeld worden. In de meeste transitieplannen worden de uitkomsten hierop niet beoordeeld en waar dit wel beoordeeld wordt is meestal de conclusie dat in het mediane scenario koopkrachtbehoud niet gehaald wordt. Beter dan in de oude regeling, zoals in de meeste transitieplannen staat vermeld, is dus niet goed genoeg.

De tweede vraag is of de verbeteringen in de transitieplannen structureel zijn en voortkomen uit de nieuwe regeling of dat de verbetering vooral voortkomt uit de eerdergenoemde ‘invaarbonus’, oftewel het eenmalig uitdelen van bestaande reserves op het moment van invaren. Alleen als de verbetering voortkomt uit het structurele deel is de pensioenregeling ook voor toekomstige deelnemers beter na pensionering. Door de wet wordt deze uitsplitsing niet gevraagd en je kan beargumenteren dat voor de beoordeling van de transitie deze uitsplitsing niet nodig is. Voor de beoordeling van de nieuwe regeling op zich is de uitsplitsing in het structurele en incidentele deel van de verbetering echter onmisbaar.

Opvallend is dat onder de Wtp wel een ambitie voor de solidaire regeling moet worden vastgesteld voor het reële pensioen op de pensioendatum, maar niet voor de ontwikkeling van het pensioen daarna. Dit is een achteruitgang ten opzichte van de praktijk onder het Financieel toetsingskader (Ftk) waarin bijna elk pensioenfonds een indexatieambitie kende en het resultaat gemeten werd met de haalbaarheidstoets.

3.4 De opties voor koopkrachtbehoud in de Wtp

De Wtp biedt meerdere opties voor het bieden van een koopkrachtig pensioen.

De eerste optie is dat bij een solidaire premieregeling gekozen kan worden voor een collectieve uitkeringsfase. Dit betekent dat de pensioenen van alle pensioengerechtigden in gelijke mate stijgen of dalen. Deze keuze heeft voordelen voor een pensioen met een koopkrachtambitie. De inflatie is immers voor iedereen hetzelfde en het ligt dan ook voor de hand om alle ingegane pensioenen met hetzelfde percentage te verhogen. In alle doorgerekende transitieplannen wordt gekozen voor een collectieve uitkeringsfase.
Deze methode biedt naast administratieve voordelen ook communicatieve voordelen, omdat er geen verschillen hoeven te worden verklaard tussen oudere en jongere pensioengerechtigden.
Alhoewel deze methode een bijdrage levert aan het gemak in de uitvoering, draagt deze methode niet bij aan de betere financiële resultaten die nodig zijn voor koopkrachtbehoud.

De tweede optie is de keuze voor de hoogte van het projectierendement. Het projectierendement is de opvolger van de oude rekenrente: het bepaalt de hoogte van de uitkering gegeven het uitkeringsvermogen. Bij de keuze van het projectierendement is echter meer keuzevrijheid. Het projectierendement mag tot 2%-punt lager worden vastgesteld, waardoor een gedeelte van de inflatie wordt ingerekend en niet meer uit overrendement hoeft te worden gefinancierd. Een koopkrachtig pensioen wordt hierdoor makkelijker te realiseren.

In de praktijk blijkt dat in geen van de transitieplannen hier gebruik van wordt gemaakt. Dit is niet verbazingwekkend. Door een lager projectierendement wordt de pensioenambitie op de pensioendatum duurder en moet of de ambitie of de premie worden aangepast. Daarnaast kunnen pensioenfondsen met een lage dekkingsgraad dit zich niet permitteren, omdat dit de kans op korten bij of vlak na het invaren vergroot.

De derde optie is (een gedeelte van) de koopkracht toekennen via het beschermingsrendement. Dit mag voor zover daar ook passende beleggingen tegenover staan. Deze voorwaarde maakt het moeilijk toepasbaar, omdat er niet of nauwelijks beleggingsproducten bestaan die de Nederlandse inflatie vergoeden. Daar komt bij dat inflation linked bonds weliswaar een vergoeding voor inflatie geven, maar dat hierdoor de rentevergoeding lager is. Deze producten geven dus niet meer rendement, maar ruilen inflatierisico voor renterisico. Dit verklaart waarschijnlijk waarom deze optie in geen enkel transitieplan wordt genoemd.

De vierde optie is door de inflatie te vergoeden vanuit de solidariteitsreserve. Deze optie is alleen toegestaan voor de onverwachte inflatie en niet voor de verwachte (structurele) inflatie. In de eerste 20 jaren van deze eeuw bestond de inflatie bijna geheel uit structurele inflatie en zou deze optie dus nagenoeg niets opgebracht hebben. Ook deze optie is in geen enkel onderzocht transitieplan gekozen.

De vijfde optie is het spreiden van beleggingsresultaten. Alhoewel het doel van het spreiden niets te maken heeft met inflatie, kan het indirect wel gebruikt worden om de structurele inflatie beter te benaderen. In de meeste transitieplannen wordt gekozen voor het spreiden van resultaten over een periode van 3 of 5 jaar. Het idee om het spreiden te gebruiken voor het benaderen van de structurele inflatie wordt in geen van de transitieplannen genoemd.
Het spreiden van beleggingsresultaten heeft ook enkele negatieve bijeffecten. Ten eerste kan bij een positief spreidingsvermogen niet het gehele pensioenvermogen worden ingezet voor de pensioenuitkering (het uitkeringsvermogen). Een gedeelte zal moeten worden besteed aan de inkoop in het spreidingsvermogen. Het tweede nadeel is dat het spreidingsvermogen zorgt voor een extra ingewikkelde en dus duurdere administratie.

Opvallend is dat de toerekening van overrendement in de Wtp niet genoemd wordt als middel voor koopkrachtbehoud. Het aandeel dat de verschillende cohorten krijgen in het overrendement heeft een vaste verdeling en deze verdeling staat geheel los van de inflatie.

Om een koopkrachtiger pensioen te kunnen bieden is een moeilijk vast te stellen combinatie van de bovenstaande instrumenten nodig, die geen van alle een complete oplossing kunnen bieden. Een aantal van deze instrumenten wordt door sociale partners, om begrijpbare redenen niet gebruikt.

3.5 Kwantitatieve vergelijking koopkrachtbehoud

Alhoewel enkele transitieplannen een oordeel over de verwachte realisatie van koopkrachtbehoud bevatten, is dit zelden kwantitatief. Vervolgens zijn de berekeningen van de verschillende plannen niet goed te vergelijken omdat ze gemaakt zijn op verschillende tijdstippen met verschillende dekkingsgraden en verschillende scenariosets.
Om de mate waarin koopkrachtbehoud kan worden verwacht toch te kunnen beoordelen op vergelijkbare uitgangspunten is aanvullende informatie verzameld uit de transitieplannen, zoals de toerekening van de overrendementen, het beleggingsbeleid, de vul- en uitdeelregels van de solidariteitsreserve. Van de 41 bestudeerde transitieplannen bieden 22 voldoende informatie om een schatting te maken van de te verwachte koopkrachtontwikkeling. In 19 transitieplannen is gekozen voor de solidaire premieregeling, deze plannen zijn verder doorgerekend. Voor 19 van de 41 transitieplannen is een beoordeling van koopkrachtbehoud op basis van de in het transitieplan beschikbare informatie niet mogelijk. Meestal ontbreekt dan informatie over het beleggingsbeleid, de toerekening van overrendementen en de mate van renteafdekking.

Onze berekeningen zijn gebaseerd op de informatie in de transitieplannen aangevuld met de scenarioset van het eerste kwartaal van 2025, de dekkingsgraad van januari 2025, publieke informatie over pensioenfondsen van De Nederlandse Bank (DNB) en informatie uit de jaarverslagen van de pensioenfondsen.

Onze uitkomsten kunnen om verschillende redenen afwijken van die van de transitieplannen. De eerste reden is dat wij onze berekeningen gebaseerd hebben op de scenarioset van het eerste kwartaal van 2025, terwijl in de meeste transitieplannen de scenarioset van een eerdere datum gebruikt is.
De tweede reden is dat wij uitgaan van de dekkingsgraad van januari 2025. In de transitieplannen is meestal uitgegaan van een eerdere datum.
De derde reden betreft wat beoordeeld wordt. Bij onze beoordeling beoordelen we het effect van de nieuwe regeling op zich en niet het effect van de nieuwe regeling plus het effect van de transitie naar de Wtp. Het gaat hier immers om de vraag of de regeling koopkrachtig is en niet om de vraag of invaren verantwoord is. Tot slot is in de transitieplannen waarschijnlijk uitgegaan is van een meer gedetailleerde bestandssamenstelling van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en van een andere ontwikkeling van het deelnemersbestand.

De eerste drie redenen, zijn verklaarbaar en mogen leiden tot andere uitkomsten. De derde reden heeft slechts een beperkt effect op onze uitkomsten en leidt daarom niet tot andere conclusies.

3.6 Uitkomsten koopkrachtbehoud

We hebben de verwachte ontwikkeling van de verschillende transitieplannen beoordeeld op de in paragraaf 3.3 genoemde norm: koopkrachtbehoud in het mediane scenario en beperkte fluctuaties in reële termen.
Om te beginnen is de uitkomst van de transitieplannen getoetst aan koopkrachtbehoud in het mediane scenario.

Uit ons onderzoek komt naar voren dat geen van de 19 onderzochte fondsen in de eerste vijf jaar de ingegane pensioenen in het mediane scenario kan verhogen met de inflatie. Na 10 jaar zijn er twee fondsen die cumulatief gezien de inflatie weten bij te houden.
Als we de invaarbonus meerekenen als compensatie voor koopkracht, dan zijn er na vijf jaar 8 fondsen die de verhogingen de inflatie hebben kunnen bijhouden en na 10 jaar is dit gestegen tot 9 van de 18.
Dat geen enkel fonds na 5 jaar zonder rekening te houden met de invaarbonus de uitkering de inflatie bijhoudt, wordt mede veroorzaakt door het spreidingsvermogen dat bij aanvang nul is en dus nog gevuld moet worden.

<u>Het spreidingsvermogen</u>
Alle fondsen spreiden het overrendement over meerdere jaren. Bij een “spreidingsduur” van 3 jaar betekent dit dat na het eerste jaar 1/3e van het overrendement van het eerste jaar gebruikt wordt om de pensioenen te verhogen. Na het tweede jaar is dit 1/3^{e} van 2/3^{e} van het resultaat van het eerste jaar plus 1/3^{e} van het resultaat van het tweede jaar. Bij een constant overrendement van 2% en een inflatie van 2%, krijgt de pensioengerechtigde dus de volgende verhogingen:

Jaar	Overrendement	Verhoging	Inflatie	Achterstand
1	2%	0,67%	2%	1,33%
2	2%	1,11%	2%	2,22%
3	2%	1,41%	2%	2,81%
4	2%	1,60%	2%	3,21%
5	2%	1,74%	2%	3,47%

Het spreiden van resultaten werkt zonder meer positief op het stabiliseren van de verhogingen of verlagingen, het werkt echter negatief op de verhogingen in de eerste jaren. Bij de fondsen die voor de pensioengerechtigden 40% of meer in zakelijke waarden beleggen, stijgt het pensioen na een periode van 5 tot 10 jaar naar verwachting (mediane scenario) met de inflatie. Dat wil overigens niet zeggen dat deelnemers die na deze 5 tot 10 jaar met pensioen gaan een koopkrachtig pensioen gaan krijgen. In het mediane scenario zal immers een deel van het pensioenvermogen gebruikt worden voor het spreidingsvermogen.

Bij alle doorgerekende pensioenregelingen daalt het reële pensioen in eerste zes jaren, bij 6 van de 18 regelingen is het pensioen 20 jaar na invaren in de mediaan koopkrachtiger dan op het moment van invaren. Bij 12 pensioenfondsen is er dus ook na 20 jaar sprake van koopkrachtverlies.

Om de stabiliteit van de uitkering te beoordelen is gekeken naar de uitkomst in het pessimistische scenario.
Bij bijna alle regelingen bedraagt het koopkrachtverlies na 20 jaar in het pessimistische scenario ruim 40%. In de onderstaande grafiek is te zien dat alle fondsen in het pessimistische scenario een nagenoeg gelijke ontwikkeling doormaken. Deze ontwikkeling komt nagenoeg overeen met een nominaal gelijkblijvende uitkering. Duidelijk is dat alle fondsen sturen op niet korten in het pessimistische scenario en dat deze sturing effectief is. Dit roept de vraag op of er niet te veel gestuurd wordt op het pessimistische scenario en te weinig op de andere scenario's.

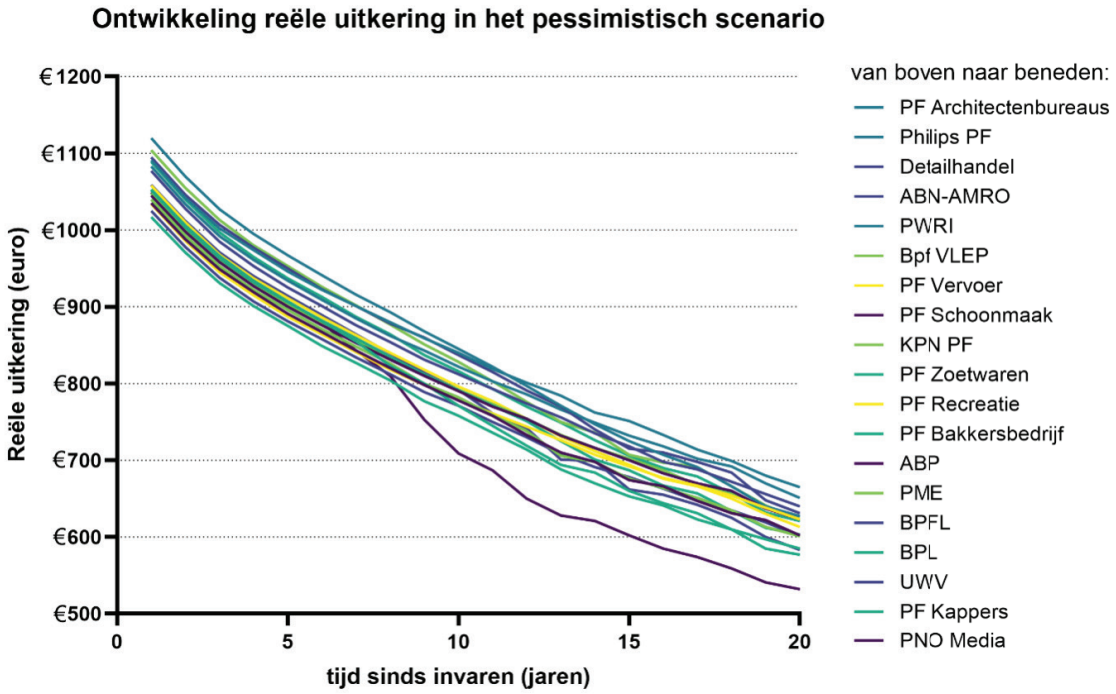

In bovenstaande grafiek staat de ontwikkeling van een pensioenuitkering van € 1.000,- pensioen voor invaren in het pessimistisch scenario. De uitkering wordt op t=1 oftewel het moment van invaren verhoogd met de invaarbonus. De invaarbonus is per fonds verschillend, vandaar de verschillende hoogtes per fonds in jaar 1. Vervolgens is zichtbaar dat alle lijnen ongeveer parallel dalen. Het risico, vaak beoordeeld als het verschil tussen de uitkomst in het mediane scenario en in het pessimistisch scenario geeft nu een contra-intuïtief resultaat.

Het grotere risico hier resulteert niet in een lager pensioen als het tegenzit, maar in een gelijk pensioen als het tegenzit en een beter resultaat in het mediane scenario.
De transitieplannen bieden bij deze uitkomsten geen verbetering voor de pensioenen als het tegenzit, maar vooral een verbetering van de pensioenen als het meezit. Dit was natuurlijk niet het doel van de Wet toekomst pensioenen.

Conclusie: In de meeste transitieplannen wordt de norm voor een koopkrachtig pensioen niet gehaald. Enerzijds omdat de norm van koopkrachtbehoud in het mediane scenario niet gehaald wordt en anderzijds omdat in een pessimistisch scenario het koopkrachtverlies over 20 jaar meer dan 40% is.

4 Een koopkrachtig pensioen

In dit hoofdstuk onderzoeken we wat de resultaten zijn van aanpassingen binnen de Wet toekomst pensioenen op koopkrachtbehoud aan de hand van een vergelijking met de eerder genoemde 18 fondsen.
Het belang van deze vergelijking is dat hiermee zichtbaar wordt of het voorstel ook in meerdere omstandigheden werkt.

Uitgangspunt bij de meeste transitieplannen is dat koopkrachtbehoud bereikt kan worden met de volgende middelen of combinaties daarvan:

- een hogere premie;
- risicovoller beleggen;
- inkoop van inflatie bij pensioeningang, door een lager projectierendement.

Alle drie de oplossingen hebben nadelen. Een hogere premie betekent dat het pensioen duurder wordt. Risicovoller beleggen heeft tot gevolg dat de kans op verlagingen toeneemt. Een lager pensioen bij aanvang betekent dat of de pensioenambitie van het pensioen bij ingang omlaag gaat of dat de premie omhoog moet. Ook hierdoor zal het pensioen duurder worden zonder dat aan de doelstelling wordt voldaan. Geen van deze oplossingen biedt een garantie voor koopkrachtbehoud.

4.1 Het koopkrachtgerichte model

Uit de transitieplannen blijkt dat er niet of nauwelijks sprake is van een koopkrachtambitie na pensionering. Ook is de nieuwe wetgeving onvoldoende gericht op het bieden van koopkrachtbehoud.
Een eerder genoemd nadeel van de Wtp is dat het vooral in de optimistische scenario's tot grote verbeteringen leidt, terwijl het in het pessimistische scenario's tot nagenoeg dezelfde resultaten als de in de oude wetgeving leidt. De verbetering treedt vooral op waar die niet nodig is, namelijk in de positieve scenario's, en niet wanneer die het hardste nodig is, namelijk in de negatieve scenario's.

De aanpassingen voor de pensioengerechtigden in de alternatieve methode gericht op koopkrachtbehoud (KKG-methode) zijn:

- Stel het percentage zakelijke waarden voor pensioengerechtigden vast boven het niveau dat nodig is voor koopkrachtbehoud in het mediane scenario.

- Geef pensioengerechtigden het voor hen behaalde overrendement tot een maximum van de gerealiseerde inflatie.
- Stort het overrendement voor de pensioengerechtigden boven de gerealiseerde inflatie in de solidariteitsreserve.
- Indien het overrrendement voor pensioengerechtigden onvoldoende is voor het verhogen met de inflatie, onttrek dan het benodigde bedrag uit de solidariteitsreserve. Deze opname is beperkt tot enerzijds de hoogte van de solidariteitsreserve en anderzijds het door het fonds vastgestelde maximum dat voor dit doel gebruikt mag worden.
- Indien er nog koopkrachtachterstanden zijn, die zijn ontstaan na het invaren en er budget over is in de solidariteitsreserve, dan kan dit budget gebruikt worden om bestaande achterstanden in te lopen.
- Indien de solidariteitsreserve het vastgestelde maximum overschrijdt, verdeel dan het meerdere over de niet-pensioengerechtigden.
- Er wordt geen gebruik gemaakt van het spreiden van resultaten.

De regels voor de (gewezen) deelnemers blijven ongewijzigd.
Door deze koopkrachtgerichte-methode wordt het volgende bereikt:

- Pensioengerechtigden krijgen nooit meer verhoging dan de gerealiseerde inflatie. Dit komt overeen met het genoeg-is-genoeg principe.
- Hetgeen de pensioengerechtigden aan verhogingen boven de inflatie inleveren wordt via de solidariteitsreserve gebruikt om te lage rendementen in slechte jaren te compenseren. De solidariteitsreserve wordt gebruikt om de resultaten te spreiden over de tijd. Het pensioen wordt in reële termen stabieler.
- De niet-pensioengerechtigden zijn solidair met de pensioengerechtigden door hun bijdrage aan de solidariteitsreserve. Hierdoor is de solidariteitsreserve beter in staat om te herstellen als dat nodig is. Voor hun bijdrage ontvangen de niet-pensioengerechtigden naar verwachting een beloning, omdat de pensioengerechtigden meer beleggen in zakelijke waarden dan nodig is voor koopkrachtbehoud en er via de solidariteitsreserve dus ook meer aan niet-pensioengerechtigden uitgedeeld wordt.
- Bijkomend voordeel van deze methode is dat het spreiden van resultaten niet meer nodig is. Waardoor de inkoop van pensioenen in de meeste gevallen goedkoper wordt. Bovendien wordt de administratie en de communicatie met (bijna) pensioengerechtigden een stuk eenvoudiger.
- Een laatste voordeel is dat met deze methode de solidariteit een wezenlijk doel dient en daarmee een betere onderbouwing geeft voor de verplichtstelling.

Een voorbeeld ter illustratie, stel:

- het overrendement voor pensioengerechtigden bedraagt 5%;
- de gerealiseerde inflatie is 2%;
- de solidariteitsreserve is 5% van het pensioenvermogen
- er mag maximaal 1/3 deel van de solidariteitsreserve besteed worden aan koopkrachtbehoud van de pensioengerechtigden.
- Het pensioenvermogen van de pensioengerechtigden is 1/3e van het totale pensioenvermogen.

Omdat het overrendement 5% is en de inflatie 2% gaat 3% naar de pensioenvermogens van de pensioengerechtigden naar de solidariteitsreserve. 3% van het pensioenvermogen van de pensioengerechtigden is 1% van het totale pensioenvermogen. De solidariteitsreserve wordt verhoogd naar 5% + 1% = 6%.

Het jaar erna is het overrendement voor pensioengerechtigden 7% negatief en inflatie is 2%. De benodigde aanvulling van de pensioengerechtigden is dat 7% +2% =9% van hun pensioenvermogen. Dit is 9% / 3 is 3% van het totale pensioenvermogen.
Er mag echter maar 1/3e van 6% is 2% besteed worden. De pensioengerechtigden krijgen dus maar een compensatie van 2% *3 = 6% van hun pensioenvermogen. Van de benodigde compensatie van 95 ontvangen ze 6%. Pensioengerechtigden gaan er dus 3% in reële termen op achteruit. In nominale termen is dat dan 1%.

Deze methode biedt dus geen koopkrachtgarantie, maar wel in veel gevallen koopkrachtbehoud.

4.2 Vergelijking met verschillende transitieplannen.

Om te onderzoeken of het aannemelijk is dat met dit model koopkrachtbehoud in de praktijk ook voldoende gerealiseerd wordt, testen we bovengenoemde methode tegen de bestaande transitieplannen. Hierbij is de koopkrachtgerichte variant (KKG) in vergelijking met de transitieplannen getest op drie criteria.

1. De ontwikkeling van een ingegane pensioenuitkering in vier scenario's, namelijk het mediane scenario, het 35^{e} percentiel, het 20^{e} percentiel en het pessimistische scenario.
2. Het reële en nominale aantal dalingen groter dan 0%, 2% en 5%.
3. Het verwachte pensioen van een 28-jarige deelnemer in een pessimistisch, mediaan en optimistisch scenario.

Bij de vergelijking zijn zoveel mogelijk uitgangspunten hetzelfde gehouden als in de bestaande transitieplannen. Dit geldt voor de toedeling van het overrendement en beschermingsrendement en de vul- en uitdeelregels voor solidariteitsreserve voor de niet-pensioengerechtigden.

De parameters die in de koopkracht gerichte variant kunnen worden aangepast zijn de toerekening van het overrendement naar pensioengerechtigden, de mate van renteafdekking voor pensioengerechtigden, het maximum van de solidariteitsreserve en de maximum uitdeling uit de solidariteitsreserve voor koopkrachtbehoud. Verder is er in de koopkrachtgerichte methode geen spreiding van resultaten meer toegepast.
Hiermee is de uitkomst van de koopkrachtgerichte variant dus nog niet maximaal geoptimaliseerd. Betere uitkomsten voor de koopkrachtgerichte methode na optimalisatie zijn dus nog mogelijk.

De volgende vergelijkingen bevatten geen oordeel over de transitieplannen zelf en zo zijn ze ook niet bedoeld. Het gaat om de vraag of een koopkrachtgericht variant onder verschillende omstandigheden de gewenste verbeteringen oplevert.

4.3 Vergelijking met transitieplan Metalektro

De eerste vergelijking is met het transitieplan van Metalektro, waarvan de pensioenregeling wordt uitgevoerd door het Pensioenfonds voor de Metalektro afgekort PME.

Metalektro kent in het transitieplan pensioengerechtigden een overrendement toe op basis van 33% zakelijke waarden en een renteafdekking van 85%. Voor de vergelijking zijn we in de koopkrachtgerichte variant ook uitgegaan van 33% in zakelijke waarden.

In vergelijking met de koopkrachtgerichte methode zijn de uitkomsten voor het mediane, het 35e percentiel, het 20e percentiel en het pessimistische scenario als volgt:

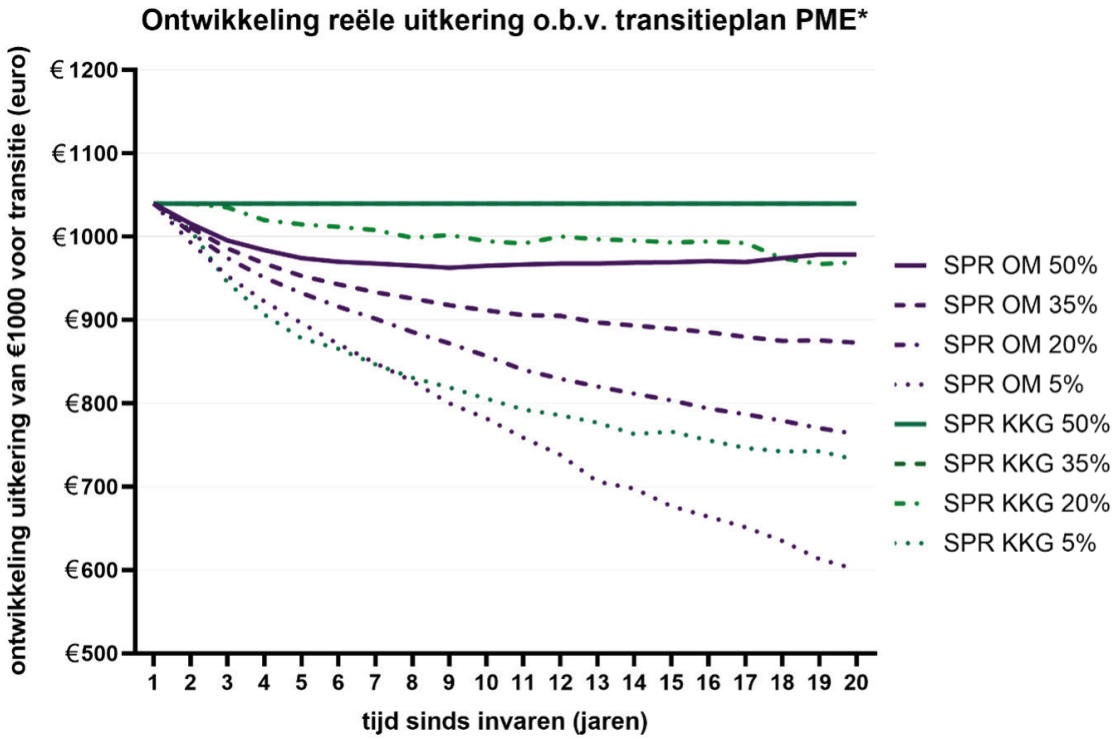

In het 20e en 35e percentiel en in de mediaan scoort de koopkrachtgerichte variant (de groene lijnen) beter dan de methode in het transitieplan (de paarse lijnen). De verschillen lopen bij het 20e en 35e percentiel op tot enkele 10-tallen procenten. Alleen in de pessimistische variant scoort de koopkrachtgerichte variant gedurende de eerste zeven jaar iets slechter. Daarna scoort de koopkrachtgerichte variant weer beter, oplopend tot ongeveer 20%. Duidelijk is dat de uitkomst in het 20e percentiel van de koopkrachtgerichte variant in de eerste jaren beter en daarna nagenoeg gelijk is aan de mediaan van het transitieplan.

De uitkomst van het 35e percentiel in de koopkrachtgerichte variant is niet zichtbaar, omdat deze onder de mediaan ligt. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat koopkrachtbehoud in de koopkrachtgerichte variant in meer dan 65% van de uitkomsten gerealiseerd wordt, terwijl dat in de uitkomsten van het transitieplan in de mediaan niet gehaald wordt.

Kijken we naar het aantal reële en nominale dalingen dan ontstaat het volgende beeld:

Aantal dalingen van reële uitkering

Reëel	<0%	<-2%	<-5%
KKG-METHODE	22%	11%	6%
TRANSITIEPLAN	53%	26%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering

Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
KKG-METHODE	13%	6%	3%
TRANSITIEPLAN	5%	4%	3%

De uitkomsten in de bovengenoemde tabel moeten als volgt geïnterpreteerd worden:
Beoordeeld is hoe vaak in de eerste 20 jaar onder 2.000 economische scenario's een pensioen in reële, dan wel nominale termen daalt.
In de middelste regel van de bovenste tabel staat 22%, 11% en 6%.
Dit betekent dat de kans op een daling in de KKG-methode van de reële uitkering bedraagt 22%. De kans dat deze korting groter is dan 2% bedraagt11% en de kans dat deze korting groter is dan 5% bedraagt 6%. De 6% is dus inbegrepen in de 11% en de 11% is dus inbegrepen in de 22%. De kans dat de koopkrachtdoelstelling gehaald wordt is dus 1-22% = 78%. Ter vergelijking in de opzet van het transitieplan is die kans 1-53% = 47%.
Op het gebied van reële dalingen scoort de koopkrachtgerichte variant aanzienlijk beter. Op het gebied van nominale dalingen scoort het transitieplan bij kleine kortingen beter. Bij nominale dalingen boven de 5% zijn de kansen weer gelijk. De grotere kans op kleine kortingen wil overigens niet zeggen dat het pensioen bij de koopkrachtgerichte methoden na een kleine daling lager is dan in de variant van het transitieplan. Na bijvoorbeeld 10 jaar is het pensioen in de mediane variant in de koopkrachtgerichte variant 8% hoger dan bij de opzet van het transitieplan. Een daling tot 5% resulteert dan nog steeds in een hoger pensioen na korting in de koopkrachtgerichte methode. Dit zal natuurlijk niet door iedereen gelijk begrepen worden en dient ook zorgvuldig gecommuniceerd te worden.

De volgende vraag is of de rekening voor de verbetering van de koopkracht niet vooral door de jonge deelnemer betaald wordt.
Uit de volgende tabel blijkt dat dat niet het geval is.

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	36%	35%
Verwacht	102%	100%
Optimistisch	397%	320%

In het pessimistische en verwachte scenario gaat het pensioen op de pensioendatum er iets op vooruit, terwijl in het optimistische scenario er een grote verbetering optreedt. De bijdrage aan de solidariteit van de jongeren levert dus een hoger pensioen op. Hun bijdrage aan de solidariteit wordt dus beloond.

4.4 Vergelijking met transitieplan Vervoer

In het transitieplan van Vervoer wordt uitgegaan van een overrendement voor pensioengerechtigden van 22% in zakelijke waarden. Ook dit blijkt onvoldoende om een naar verwachting koopkrachtig pensioen te realiseren.
De uitkomsten van de vergelijking, waarbij voor de pensioengerechtigden voor 35% in zakelijke waarden wordt belegd zijn als volgt:

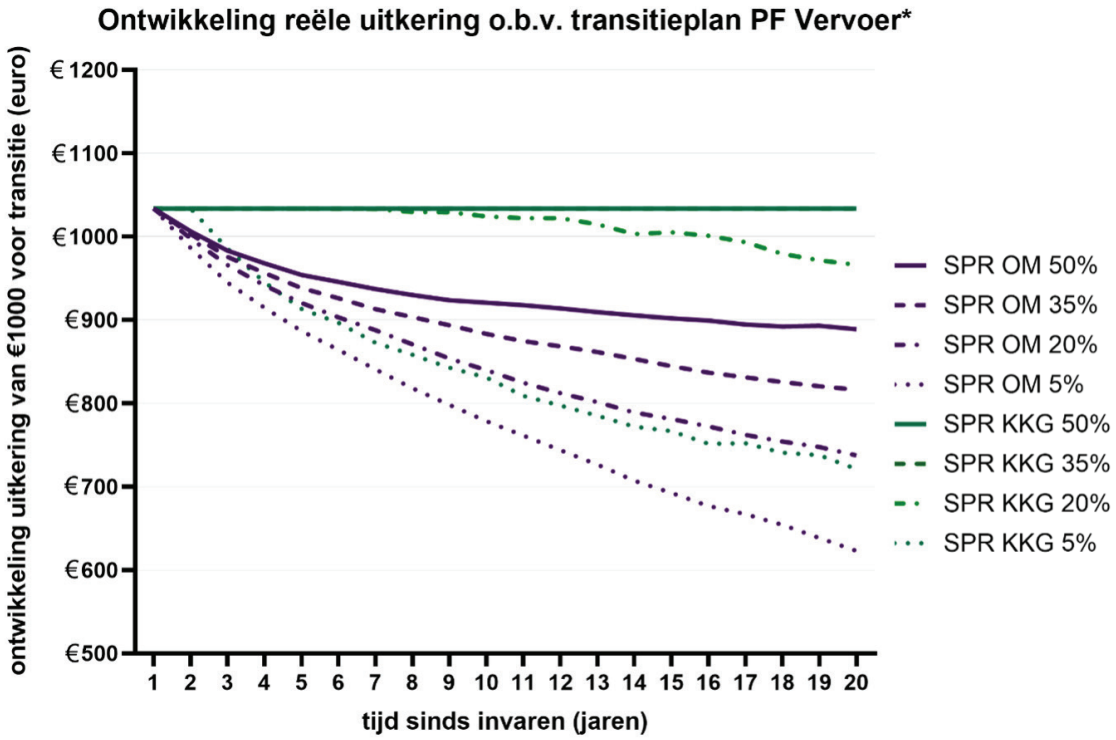

De koopkrachtgerichte methode scoort op alle fronten beduidend beter. Het 20e percentiel van de koopkrachtgerichte variant scoort zelfs ongeveer 10% beter dan de mediaan van het transitieplan, terwijl het pessimistisch scenario van de koopkrachtgerichte variant bijna op het niveau van het 20e percentiel van het transitieplan ligt.
Het 35e percentiel van de koopkrachtgerichte methode is ook hier niet zichtbaar, omdat deze onder de lijn van het 50e percentiel ligt.

Dit beeld zien we ook terug bij het aantal reële dalingen:

Aantal dalingen van reële uitkering

Reëel	<0%	<-2%	<-5%
KKG-METHODE	22%	11%	7%
TRANSITIEPLAN	57%	23%	3%

Aantal kortingen van de nominale uitkering

Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
KKG-METHODE	13%	7%	4%
TRANSITIEPLAN	2%	1%	1%

Als reële stabiliteit een belangrijk criteria is, dan is duidelijk dat de koopkrachtgerichte methode de beste uitkomst geeft. Alleen op het gebied van nominale kortingen scoort het koopkrachtgerichte beleid minder goed. Ook hier geldt weer dat meer kortingen niet altijd leidt tot een lager pensioen.

Kijken we naar het effect op de pensioenopbouw voor een 28-jarige, dan ontstaat het volgende beeld:

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	46%	46%
Verwacht	105%	100%
Optimistisch	299%	233%

Ook hier scoort het koopkrachtgerichte beleid op alle fronten gelijk of beter.

4.5 Vergelijking met transitieplan voor ABP

Het ABP gaat uit van een overrendement voor pensioengerechtigden van 45%. In de koopkrachtgerichte variant is dit percentage gelijk gehouden.
Hierdoor ontstaat de volgende vergelijking:

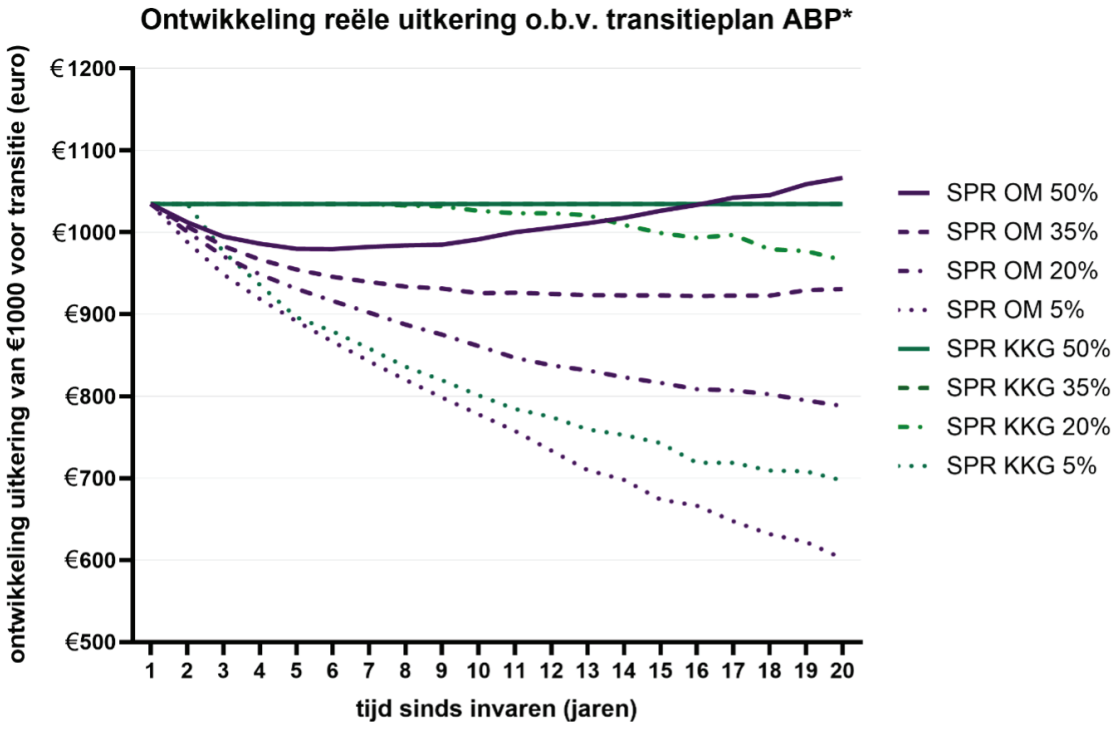

Alleen in de mediaan (en beter) is de pensioenuitkering na 17 jaar hoger.
Dit is echter onvoldoende voor de huidige pensioengerechtigden en de pensioengerechtigden in de eerstkomende 7 jaar om het tekort in de eerste jaren op te compenseren.
In de overige percentiele uit de grafiek is de koopkrachtgerichte variant beduidend beter. Waarbij het 20^{e} percentiel gedurende de eerste 13 jaar zelfs boven de mediaan van het transitieplan ligt.

Kijken we naar het aantal kortingen, dan ontstaat het volgende beeld:

Aantal dalingen van reële uitkering

Reëel	<0%	<-2%	<-5%
KKG-METHODE	23%	12%	8%
TRANSITIEPLAN	50%	25%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering

Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
KKG-METHODE	14%	8%	5%
TRANSITIEPLAN	5%	4%	2%

Het aantal reële kortingen is in de koopkrachtgerichte variant aanzienlijk minder, terwijl het aantal nominale kortingen wel hoger ligt.
Het effect op het verwachte pensioen van een 28-jarige is als volgt:

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	32%	32%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	452%	368%

In het pessimistisch scenario is het verwachte pensioen gelijk. In het verwachte scenario is het pensioen 1% hoger, oftewel nagenoeg gelijk. En in het optimistische scenario is het pensioen aanzienlijk beter. Ook hier ontvangt de jonge deelnemer een beloning voor de geleverde solidariteit.

4.6 Conclusie koopkrachtgerichte variant.

Uit de drie bovenstaande vergelijkingen blijkt dat de koopkrachtgerichte variant aanzienlijke verbeteringen levert op het gebied van koopkrachtbehoud en de hoogte van de uitkering op lange termijn, zonder dat dit ten koste gaat van de jongere generaties. Zij krijgen een beloning voor de door hun geleverde solidariteit.

Deze invulling sluit veel beter aan bij de eerste doelstelling uit het Pensioenakkoord en de Wet toekomst pensioenen en dat zonder dat koopkrachtgerichte variant al geoptimaliseerd is. Als nadeel staat hier tegenover dat de kans op nominale kortingen groter wordt. Dit nadeel moet echter worden afgewogen tegen de voordelen.

De uitkomsten van de andere transitieplannen die vergeleken zijn staan in bijlage 5.

5 Uitgangspunten, gegevens en modellen

Voor de berekeningen is gebruik gemaakt van externe gegevens en berekeningsmodellen.

Voor de berekeningen zijn we waar mogelijk uitgegaan van de volgende documenten:

- Het transitieplan
- Het meest recente jaarverslag
- De ABTN (mits beschikbaar)
- Het implementatieplan (mits beschikbaar)

In de transitieplannen hebben we onder andere gezocht naar de volgende gegevens:

- Keuze voor regeling
- Hoogte van de beschikbare premie
- Toedeling beschermingsrendement
- Toedeling overrendement
- Spreidingsmethode
- Spreidingsduur
- Maximum en minimum voor spreidingsvermogen
- Verdeling reserves bij verschillende dekkingsgraden
- Vulregels solidariteitsreserve
- Uitdeelregels solidariteitsreserve
- Maximum omvang solidariteitsreserve
- Pensioenambitie na pensioeningang
- Koopkrachtgericht beleid
- Koopkracht beoordeling

Om de uitkomsten van de verschillende transitieplannen vergelijkbaar te maken, zijn we uitgegaan van de dekkingsgraad van januari 2025. De ABTN is gebruikt om meer duidelijkheid te krijgen over het bestaande beleid.

Het jaarverslag is gebruikt om waar mogelijk inzicht te krijgen over de verdeling van de voorziening over de niet-pensioengerechtigden en de pensioengerechtigden en om kennis te nemen van genoemde bijzonderheden. Voor de scenarioset zijn we uitgegaan van de eerste 2.000 scenario's uit de 100K-scenarioset van DNB van het eerste kwartaal van 2025, oftewel de cp2022-p-scenarioset-100k-2025q1.

Bij de berekeningen is gebruik gemaakt van een eigen model, dat speciaal voor de Wtp ontwikkeld is binnen Actuarieel Adviesbureau Confident.
Dit uitkomsten van dit model zijn regelmatig vergeleken met andere modellen binnen en buiten Confident en is apart gevalideerd.

6 Uitkomsten, conclusies en aanbevelingen

De uitkomsten geven aan dat onze methode waarin gestuurd wordt op een koopkrachtgericht pensioen tot een verbetering leidt ten opzichte van de huidige uitkomsten. Dat wil zeggen dat de kans op een koopkrachtig pensioen aanzienlijk wordt verbeterd en dat het pensioen in het 35^{e}, 20^{e} en 5^{e} percentiel aanzienlijk hoger is. Ook wordt het pensioen in reële termen aanzienlijk stabieler. Met de beschreven methode voldoen de pensioenuitkomsten aanzienlijk beter aan de eerste doelstelling van het Pensioenakkoord, en de Wet toekomst pensioenen.

Hiertegenover staat dat het pensioen in het optimistische scenario's minder wordt. Deze hogere pensioenen waren onder het oude pensioenstelsel (het Financieel toetsingskader) ook niet mogelijk. Dit betekent dat in de koopkrachtgerichte methode de uitkomsten uit gunstige tijden voor zover hoger dan de doelstelling worden gebruikt om lagere uitkomsten uit ongunstige tijden te verhogen. Hierdoor worden de risico's voor de pensioengerechtigden verkleind en wordt de bestaanszekerheid vergroot.
Dit verkleint ook het verschil tussen de pech- en geluksgeneraties.

Bijkomend voordeel is dat door gebruik te maken van solidariteit tussen generaties de verplichtstelling van pensioenen beter onderbouwd kan worden en dus minder snel ter discussie gesteld zal worden.

Dit betekent echter wel dat de Wtp mogelijk aangepast moet worden, omdat de solidariteitsreserve in de huidige versie van de Wtp wel voor inflatieschokken, maar niet voor de inflatieverwachting gebruikt mag worden. Dit kan opgelost worden door de wet aan te passen of door te stellen dat alle afwijkingen van een verwachte inflatie van 0% ook als inflatieschok gezien mogen worden. Bij deze interpretatie voldoet deze methode voor wat betreft de uitdeelregels net zo goed aan de wet als de Ortec-methode of het opheffen van de leenrestrictie. Twee onderwerpen die onder een strikte interpretatie van de wet ook niet mogelijk zijn. Dan blijft nog wel over dat het mogelijk wordt om overrendement boven de inflatie toe te voegen aan de solidariteitsreserve. Misschien is een creatieve oplossing om dit als een negatieve uitdeling te zien.

Het voordeel van de inzet van de solidariteitsreserve is dat in economisch voorspoedige tijden generaties gezamenlijk reserves opbouwen om de koopkrachtbehoud beter te realiseren. We herstellen hiermee een deel van de solidariteit in het nieuwe pensioenstelsel, gebruiken de solidariteitsreserve doelgericht waarvoor die bedoeld is en zetten daarmee in op koopkrachtbehoud voor (toekomstige) pensioengerechtigden.

7 Gebruiksbeperkingen

Dit rapport is niet bedoeld om de transitieplannen op zich te beoordelen, maar alleen om te beoordelen hoe een koopkrachtgericht tot een verbetering kan leiden, zonder dat dit ten koste gaat van andere doelgroepen. De appreciaties, conclusies en aanbevelingen uit dit rapport over de transitieplannen moeten ook enkel op dat aspect worden bezien.

8 Onafhankelijkheid

Actuarieel Adviesbureau Confident B.V. is een onafhankelijk adviesbureau. Confident is door het Wetenschappelijk Bureau NSC (WB-NSC) gevraagd dit rapport te schrijven. Het WB-NSC draagt bij aan de politieke inzet van Nieuw Sociaal Contract door de partij gevraagd en ongevraagd te voeden met nieuwe inzichten en beleidsvoorstellen. Het WB-NSC is bestuurlijk, organisatorisch en financieel onafhankelijk van de politieke partij Nieuw Sociaal Contract en de Tweede Kamerfractie.

Bijlage 1: Gebruikte afkortingen en begrippen

Beschermingsrendement	De solidaire premieregeling kent twee verschillende beschermingsrendementen. De eerste is het beschermingsrendement voor het verstrijken van de tijd. Dit beschermingsrendement krijgt elke (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde over zijn gehele pensioenvermogen. De tweede is het beschermingsrendement voor de verandering van de rente. Het pensioenfonds bepaalt in welke mate dit wordt toegekend. Voor pensioengerechtigden betekent volledige bescherming dat hun uitkering ook bij renteveranderingen constant blijft.
Deelnemer	Een (gewezen) werknemer die op grond van een pensioenovereenkomst pensioenaanspraken verwerft. Er wordt dus premie betaald.
Flexibele premieregeling	Pensioenregeling waarin de premie vaststaat en de deelnemer enige vrijheid heeft met betrekking tot beleggingskeuzes.
FTK	Financieel toetsingskader, de oude wet die opgevolgd wordt door de Wtp.
Gepensioneerde	Pensioengerechtigde waarvoor het ouderdomspensioen is ingegaan.
Gewezen deelnemer	De (gewezen) werknemer door wie geen pensioen meer wordt verworven en die een pensioenaanspraak heeft behouden
Invaarbonus	De huidige pensioengerechtigden krijgen in de meeste transitieplannen vanaf een bepaalde dekkingsgraad een verhoging van hun pensioen bij invaren, omdat een deel van de bestaande reserves wordt uitgedeeld. Deze verhoging wordt ook wel invaarbonus genoemd.
Mediaan scenario	Dit is de uitkomst van bijvoorbeeld de toekomstige uitkeringen waarvoor geldt dat de helft van de mogelijke uitkomsten beter is en de andere helft van de mogelijke uitkomsten dus slechter.

Nominaal pensioen	Een nominaal pensioen is een pensioen dat in euro's gelijk blijft het stijgt dus niet mee met de prijzen. Met een nominaal pensioen kunt u elk jaar hetzelfde uitgeven, maar steeds minder kopen.
Optimistisch scenario	Dit is de uitkomst van bijvoorbeeld de toekomstige uitkeringen waarvoor geldt dat 5% van de mogelijke uitkomsten beter is en dus 95% van de mogelijke uitkomsten slechter.
Overrendement	Dit is gelijk aan het totale door het fonds behaalde rendement verminderd met het toegekende beschermingsrendement.
Pensioengerechtigde	Persoon voor wie het pensioen is ingegaan. Meestal een gepensioneerde of de nabestaande van een overleden (gewezen) deelnemer of gepensioneerde.
Pensioengrondslag	Dat deel van het salaris waarover pensioen wordt opgebouwd.
Pessimistisch scenario	Dit is gelijk aan het totale door het fonds behaalde rendement verminderd met het toegekende beschermingsrendement.
Reëel pensioen	Dit is een pensioen dat meestijgt met de prijzen. De uitkering wordt elk jaar aangepast aan de gerealiseerde inflatie, zodat de pensioengerechtigde elk jaar hetzelfde kan blijven kopen.
Scenarioset	De scenarioset bevat 20.000 of 100.000 verschillende economische ontwikkelingen voor de komende 100 jaar. De economische ontwikkelingen hebben betrekking op de rente, aandelenrendementen en de inflatie. Door gebruik te maken van een scenarioset ontstaat een beter beeld van de mogelijke uitkomsten.
Solidaire premieregeling	Pensioenregeling waarin de premie vaststaat, er een pensioenambitie is afgesproken voor op de pensioendatum, er een collectief beleggingsbeleid is en bepaalde risico's met andere generaties gedeeld kunnen worden.

Vastrentende waarden	Beleggingen waarbij een vaste rente wordt uitbetaald en die meestal een vast looptijd hebben. Vastrentende waardes worden vaak als veilig gezien, omdat de hoogte van de uitbetalingen meestal vastliggen. Een voorbeeld van vastrentende waardes zijn obligaties.
VVR	Vervangingsratio, oftewel de hoogte van het pensioen t.o.v. de gemiddelde geïndexeerde pensioengrondslag
Wtp	Wet toekomst pensioenen, de nieuwe wet die per 1-7-2023 is ingegaan en het FTK zal vervangen.
Zakelijke waarden	Zakelijke waarden zijn beleggingen in bijvoorbeeld aandelen of vastgoed. Zakelijke waarden hebben naar verwachting een hoger verwacht rendement dan vastrentende waarden, maar hebben ook een hoger risico.

Bijlage 2: Samenvatting scenarioset

In de onderstaande grafieken staan enkele belangrijke kenmerken van de gebruikte scenarioset weergegeven. De scenarioset van DNB zijn verplicht voorgeschreven voor meerdere berekeningen van pensioenfondsen en ook voor de berekeningen van transitieplannen. Deze scenariosets zijn daarmee breed toegepast.

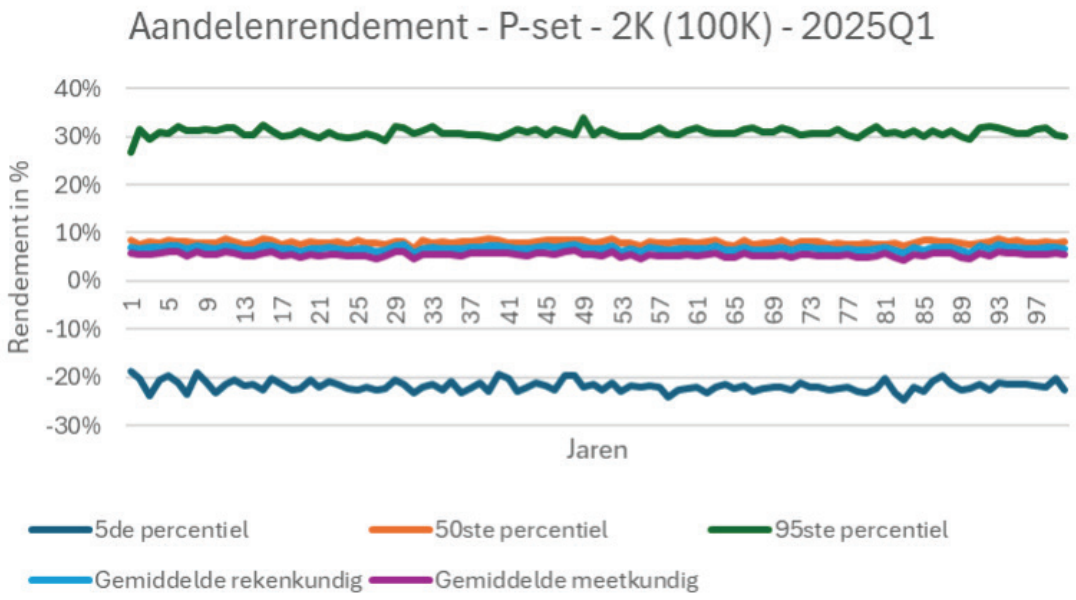

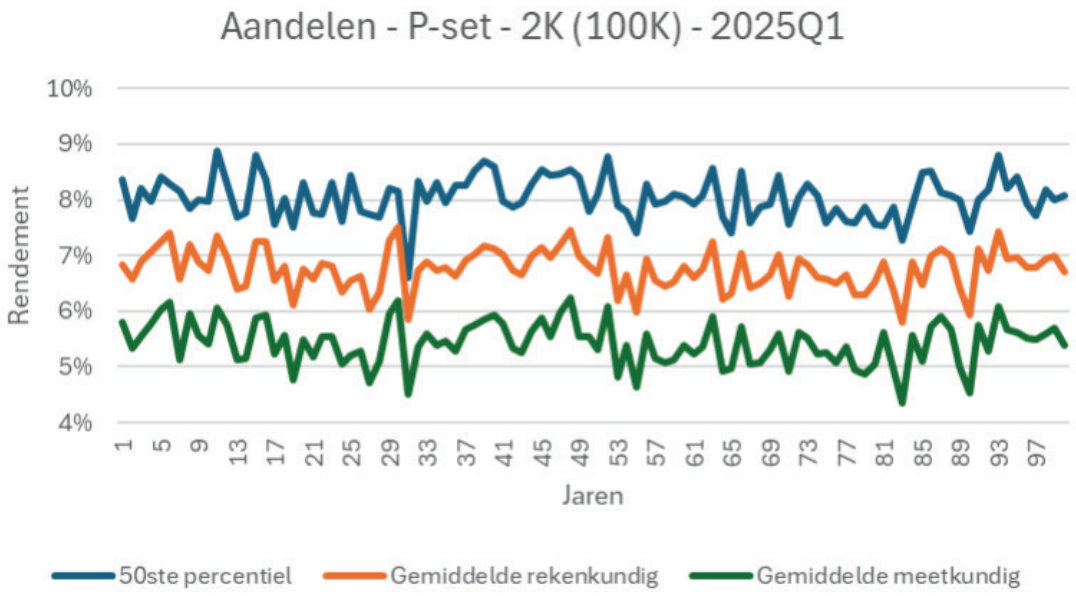

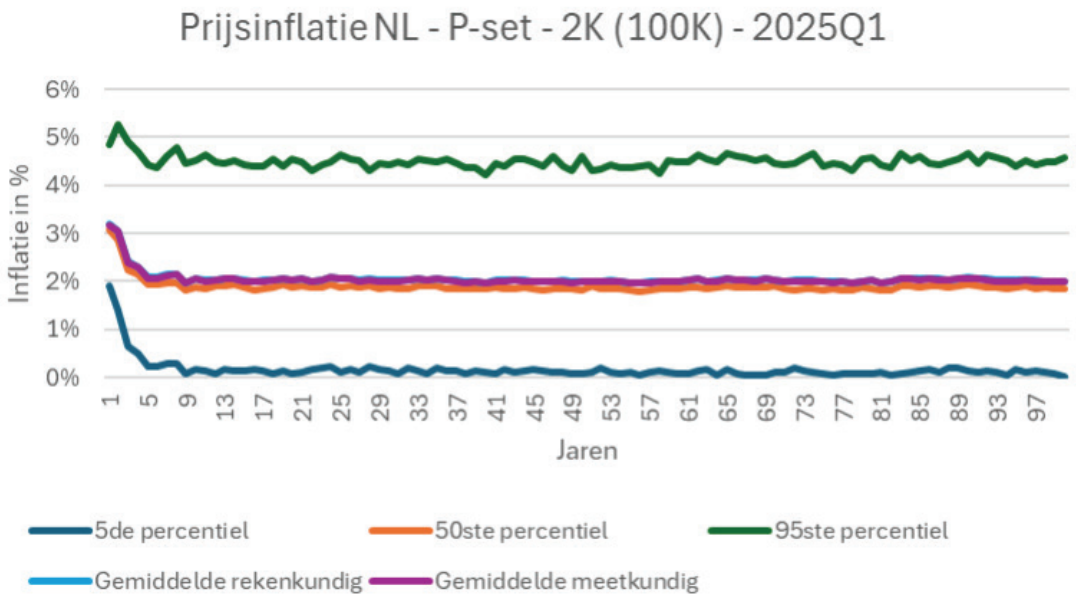
Prijsinflatie NL - P-set - 2K (100K) - 2025Q1
Inflatie in %
6%
5%
4%
3%
2%
1%
0%
1 5 9 13 17 21 25 29 33 37 41 45 49 53 57 61 65 69 73 77 81 85 89 93 97
Jaren
5de percentiel
50ste percentiel
95ste percentiel
Gemiddelde rekenkundig
Gemiddelde meetkundig

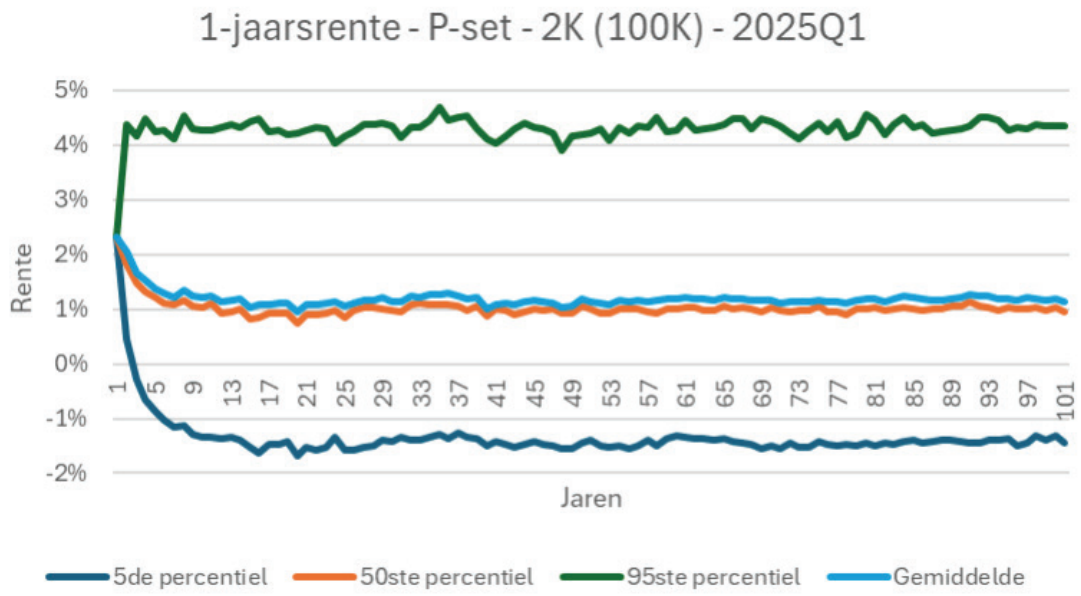
1-jaarsrente - P-set - 2K (100K) - 2025Q1
Rente
5%
4%
3%
2%
1%
0%
-1%
-2%
1 5 9 13 17 21 25 29 33 37 41 45 49 53 57 61 65 69 73 77 81 85 89 93 97 101
Jaren
5de percentiel
50ste percentiel
95ste percentiel
Gemiddelde

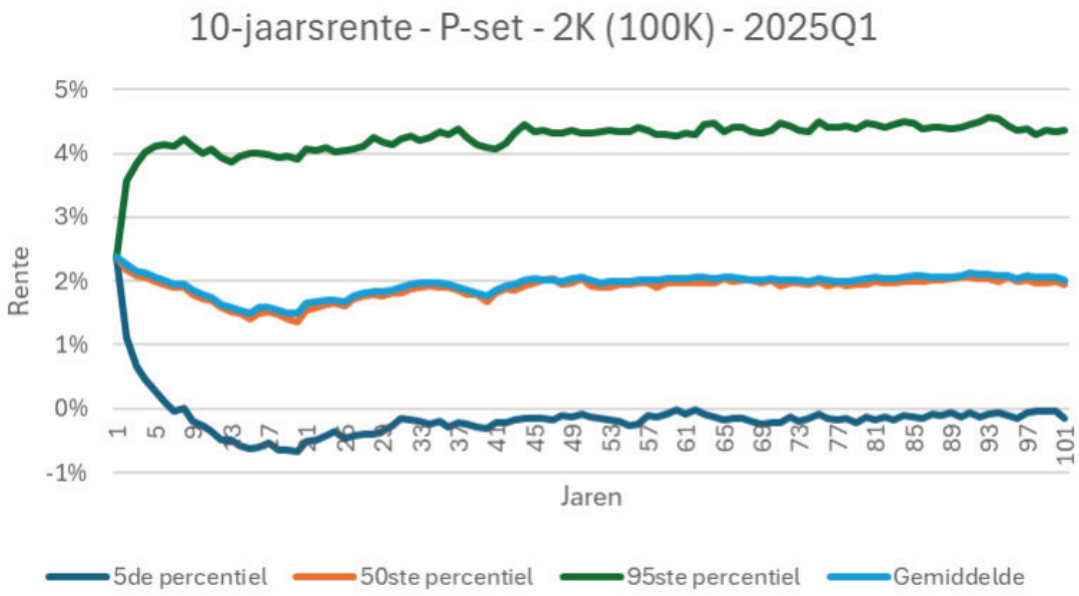
10-jaarsrente - P-set - 2K (100K) - 2025Q1
5%
4%
3%
2%
1%
0%
-1%
Rente
1
5
9
13
17
21
25
29
33
37
41
45
49
53
57
61
65
69
73
77
81
85
89
93
97
101
Jaren
5de percentiel
50ste percentiel
95ste percentiel
Gemiddelde

Bijlage 3 Ambities transitieplannen

Nr.	Transitieplan	Ambitie op pensioendatum	Kans op ambitie voor pensioendatum	Ambitie na pensioendatum	Kans op ambitie na pensioendatum
1	ABP	Een koopkrachtig pensioen van 80% middelloon bij 43 jaar deelname.	65%	Ja (Bladzijde 11)	?
2	PFZW	80% van het gemiddelde salaris, zoals geforumuleerd in het Pensioenakkoord. Onderdeel bij die pensioenambitie is de AOW-uitkering. (42 jaar deelname)	53%	Ja (Bladzijde 38)	?
3	Detailhandel	Een te bereiken ouderdomspensioen ingaande op 67-jarige leeftijd van minimaal 55% van de laatste pensioengrondlag bij 40 jaar deelname.	?	Nee	?
4	StiPP	Nee	N.v.t.	Nee	?
5	PMT	80% van het gemiddelde verdiende salaris over een periode van 43 jaar. Deze pensioenambitie is inclusief de AOW-uitkering.	55%	Ja (Bladzijde 8)	?
6	HCC	Een ouderdomspensioen van 55% van de laatste pensioengrondslag bij volledige deelname.	N.v.t.	Nee	?
7	Bpf Bouw	73% middelloon voor een 25-jarige deelnemer op basis van volledige deelname en uitgaande van 42 deelnemingsjaren.	55%	Nee	?
8	BPL	43 deelnemingsjaren, 58% van de gemiddelde pensioengrondslag	80%	Nee	?
9	PME	Bij een premie van 28%, 80% van de gemiddelde pensioengrondslag over 43 jaar.	"Beter dan in de huidige regeling."	Ja (Bladzijde 12)	?
10	PF Vervoer	Netto pensioen plus AOW minimaal gelijk aan 80% van het netto laatstverdiende loon 21-jarige en drie jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen gaat.	?	Nee	?
11	PGB	0	0%	0	?
12	PF Schoonmaak	Vanaf leeftijd 25 jaar tot de pensioendatum, op de pensioendatum een ouderdomspensioen van 1,576% van de pensioengrondslag per jaar, met 50% van de prijsstijgingen.	?	Nee	?
13	BPFL	Enkevoudige gehuwden AOW plus pensioeninkomen BPFL , VVR 75% op de lange termijn en tussen 60% en 75% op de middelkorte termijn.	?	Nee	?
14	PF Flexsecurity	N.v.t.	N.v.t.	Nee	?
15	PWRI	De eerste uitkering gedeeld door de laatste pensioengrondslag bedraagt 73%. Dit is gelijk aan 84% van de eerste uitkering gedeeld door de gemiddelde pensioengrondslag.	?	Nee	?
16	PF Bakkersbedrijf	Een totale beschikbare premie van 28% van de pensioengrondslag is de pensioenambitie ongeveer 57% van de gemiddelde pensioengrondslag, o.b.v. 42 dienstjaren.	Minimaal 60%, bij voorkeur 70%.	Nee	?
17	Bpf VLEP	Een premie van 26% is de pensioenambitie gelijk aan 58% van de gemiddelde pensioengrondslag.	70%	Nee	?

18	Bpf MITT	Een VVR voor een 21-jarige deelnemer van 53% van de laatste pensioengrondslag.	85%	Ja	?
19	Oak	VR = Gemiddelde reële uitkering + AOW / Gemiddeld salaris	Zie pagina 11	Nee	?
20	Rail & OV	Te bereiken ouderdomspensioen van 75% van de gemiddelde pensioengrondslag bij 40 jaar. (80% bij 42 jaar in een premieregeling.)	?	Nee	?
21	Rabobank PF	Verwachte uitkering op pensioendatum te behalen van 80% van de gemiddelde pensioengrondslag voor een 25-jarige nieuwe medewerker o.b.v. 43 dienstjaren.	50%	Nee	?
22	Bpf Schilders	VVR van 73%, maatmensen van 25, 42 en 52 jaar met een startpositie als startende of instromende deelnemer.	50%	Nee, wel een wens.	?
23	AHOLD	0	0%	0	?
24	ABN-AMRO	80% VVR (Zie figuur 5 op bladzijde 23)	Ongeveer 60%	Ja	?
25	PF PostNL	26-jarige leeftijd start met de opbouw van pensioen, naar verwachting te realiseren pensioenambitie van 80% van de pensioengrondslag.	?	Gedeeltelijk (Bladzijde 20)	?
26	Philips PF	Ten minsten 70% van de gemiddelde geïndexeerde pensioengrondslag op de pensioenrechtleeftijd. 43 dienstjaren v.a. 25- tot 68-jarige leeftijd.	50%	Ja	?
27	SPW	Pensioendoel van 80% van de gemiddelde pensioengrondslag. (ruim 42 jaar)	50%	Ja (Waardevast)	?
28	PF Kappers	VVR bij een opbouw vanaf 25 jaar tot APW-leeftijd van 55% van de laatste pensioengrondslag.	70%	Nee	?
29	KPN PF	Ongeveer 70% o.b.v. 40 deelnemingsjaren (van 28 jaar tot 68 jaar).	50%	Nee, wel een wens.	?
30	PF Recreatie	VVR van 40% op de pensioendatum voor een nieuwe deelnemer van 21 jaar met een startsalaris van € 21.000.	?	Nee	?
31	Bpf Slagersbedrijf	Pensioenambitie van 30,3% van de pensioengrondslag op basis van 42 dienstjaren.	Bij voorkeur meer dan 70%	Nee	?
32	PNO Media	68% van de laatste pensioengrondslag.	60%	Nee	?
33	PF ING	Tenminste hetzelfde pensioen.	?	Nee?	?
34	Bpf Foodservice	60% van het laastverdiende salaris.	60%-65%	Nee	?
35	Particuliere beveiliging	VVR van 65% van het salaris, 72% van de pensioengrondslag.	?	Nee	?
36	PF UWV	Pensioenuitkering op de pensioendatum van 75% van de gemiddelde pensioengrondslag voor een 25-jarige nieuwe werknemer o.b.v 42 dienstjaren.	60%-80%	Nee, wel wenselijk.	?
37	PMA	75% van de gemiddelde geïndexeerde pensioengrondslag.	70%	Nee	?
38	Bpf Koopvaardij	25-jarige deelnemer, VVR van 53% van de gemiddelde pensioengrondslag.	Minimaal 60%, uit analyses 70%	Nee	?
39	Bpf Vlakglas	Voor een 21-jarige deelnemers van 50% van de laatste pensioengrondslag voor alle sectoren.	Vlakglas: 85% HVI/Jachtbouw: 75%	Ja	?
40	PF Architectenbureaus	73% van de gemiddelde pensioengrondslag na 42 deelnemersjaren.	60%	Nee	?
41	PF Zoetwaren	63% als percentage van de gemiddelde pensioengrondlag in euro's van nu, na 42 deelnemersjaren.	60%, bij voorkeur 70%	Nee	?

Bijlage 4 Gegevens per transitieplan

		Aandeel zakelijke waarden		Renteafdekking			Solidariteitsreserve	Maximum	Vulregel		Dekkingsgraad	Stijging uitkering
Naam fonds	**Type regeling**	**Jongeren**	**Gepensioneerden**	**Jongeren**	**Gepensioneerden**	**Spreidingsduur**	**o.b.v. jan. 2025**	**solidariteitsreserve**	**solidariteitsreserve**	**Uitdeling o.b.v.**	**januari**	**bij transitie**
ABP	*SPR*	115%	45%	15%	80%	3	6%	10%	5%	Overrendement	114%	103%
Detailhandel	*SPR*	70%	20%	30%	100%	3	5%	5%	5%	Overrendement	122%	108%
StiPP	*FPR*	80%	8%	10%	88%	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	112%	103%
BPL	*SPR*	120%	40%	0%	100%	3	3%	7%	3%	Overrendement	118%	105%
PME	*SPR*	115%	33%	20%	85%	3	3%	5%	3%	Vermogen	115%	104%
PF Vervoer	*SPR*	89%	21%	18%	100%	5	5%	6%	5%	Vermogen	114%	103%
PF Schoonmaak	*SPR*	100%	40%	0%	100%	3	3%	5%	10%	Overrendement	116%	105%
BPFL	*SPR*	150%	40%	0%	100%	5	3%	5%	5%	Overrendement	112%	102%
PWRI	*SPR*	100%	40%	0%	75%	3	5%	8%	2%		125%	112%
PF Bakkersbedrijf	*SPR*	110%	40%	0%	100%	5	6%	6%	3%	Overrendement	117%	105%
Bpf VLEP	*SPR*	125%	30%	3%	100%	5	5%	5%	3%	Vermogen	117%	105%
Rabobank PF	*FPR*	90%	40%	0%	78%	3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	118%	106%
Bpf Schilders	*FPR*	90%	35%	10%	100%	3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	134%	113%
ABN-AMRO	*SPR*	100%	60%	0%	60%	3	5%	6%	10%	Vermogen	126%	110%
Philips PF	*SPR*	120%	45%	0%	80%	3	5%	10%	10%	Overrendement	124%	108%
PF Kappers	*SPR*	80%	35%	0%	80%	5	2%	3%	3%	Overrendement	110%	102%
KPN PF	*SPR*	109%	44%	25%	100%	3	5%	8%	4%	Overrendement	128%	110%
PF Recreatie	*SPR*	120%	42%	10%	77%	5	3%	4%	4%	Vermogen	119%	106%
PNO Media	*SPR*	100%	58%	0%	100%	3	4%	5%	1%	Overrendement	117%	105%
UWV	*SPR*	90%	45%	20%	100%	3	4%	5%	4%	Vermogen	119%	106%
PF Architectenbureaus	*SPR*	120%	25%	0%	78%	1	5%	5%	10%	Overrendement	125%	109%
PF Zoetwaren	*SPR*	110%	40%	0%	100%	5	4%	6%	3%	Overrendement	125%	109%

Voor het aandeel zakelijke waarden en de renteafdekking geldt dat alleen de percentages voor jonge deelnemers en pensioengerechtigden zijn weergegeven. Voor de tussenliggende groep oudere deelnemers geldt dat hun percentages tussen de andere twee groepen inliggen. Hierbij is de overgangsleeftijd tussen jongere en oudere deelnemers verschillend en is het verloop vaak, maar niet altijd lineair.

Bijlage 5 Uitkomsten per transitieplan

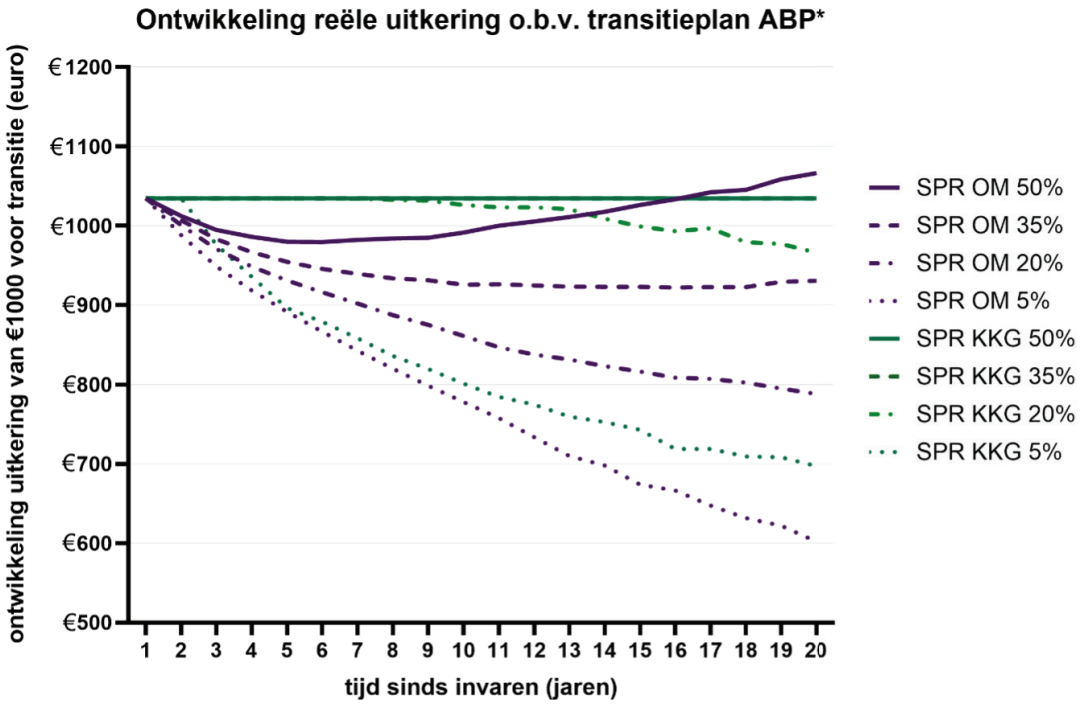

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	23%	12%	8%
SPR OM	50%	25%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	14%	8%	5%
SPR OM	5%	4%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	32%	32%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	452%	368%

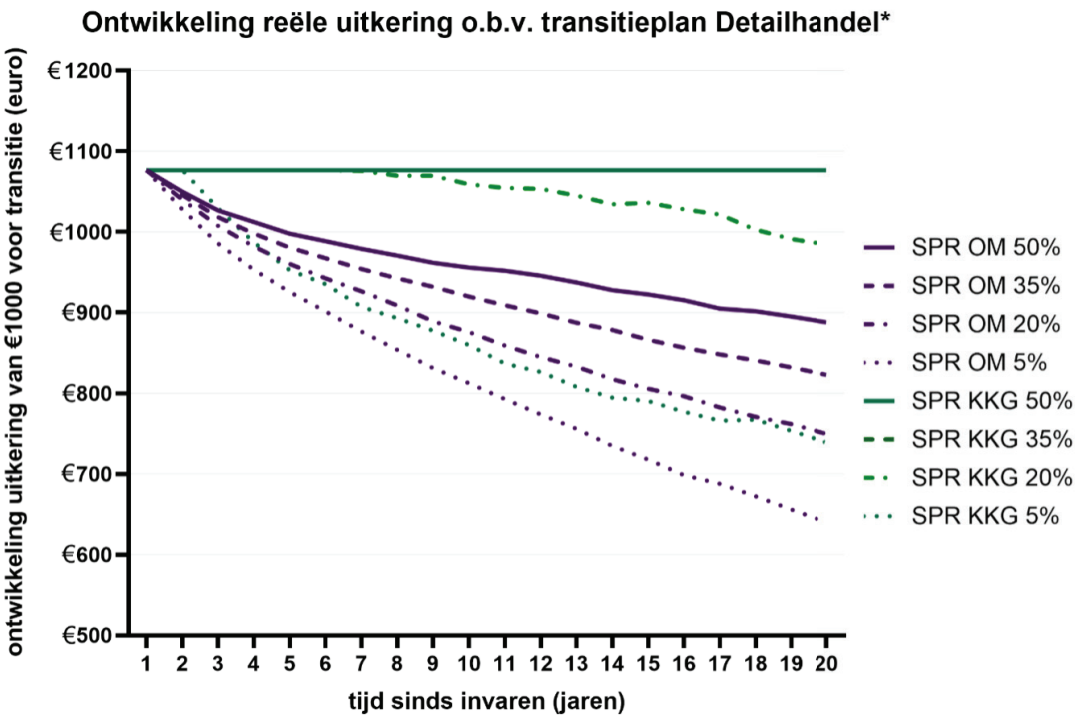

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	23%	12%	7%
SPR OM	65%	28%	4%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	14%	8%	4%
SPR OM	3%	2%	1%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	50%	50%
Verwacht	100%	100%
Optimistisch	244%	216%

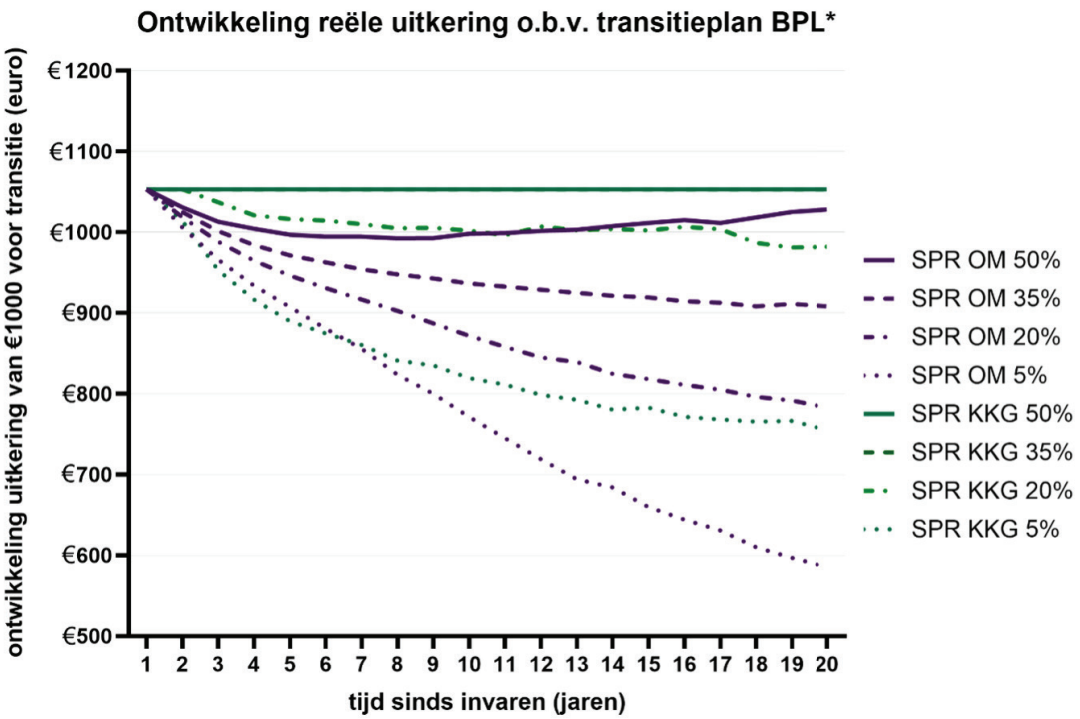

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	21%	10%	6%
SPR OM	50%	26%	6%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	12%	6%	3%
SPR OM	6%	5%	3%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	34%	34%
Verwacht	98%	100%
Optimistisch	407%	356%

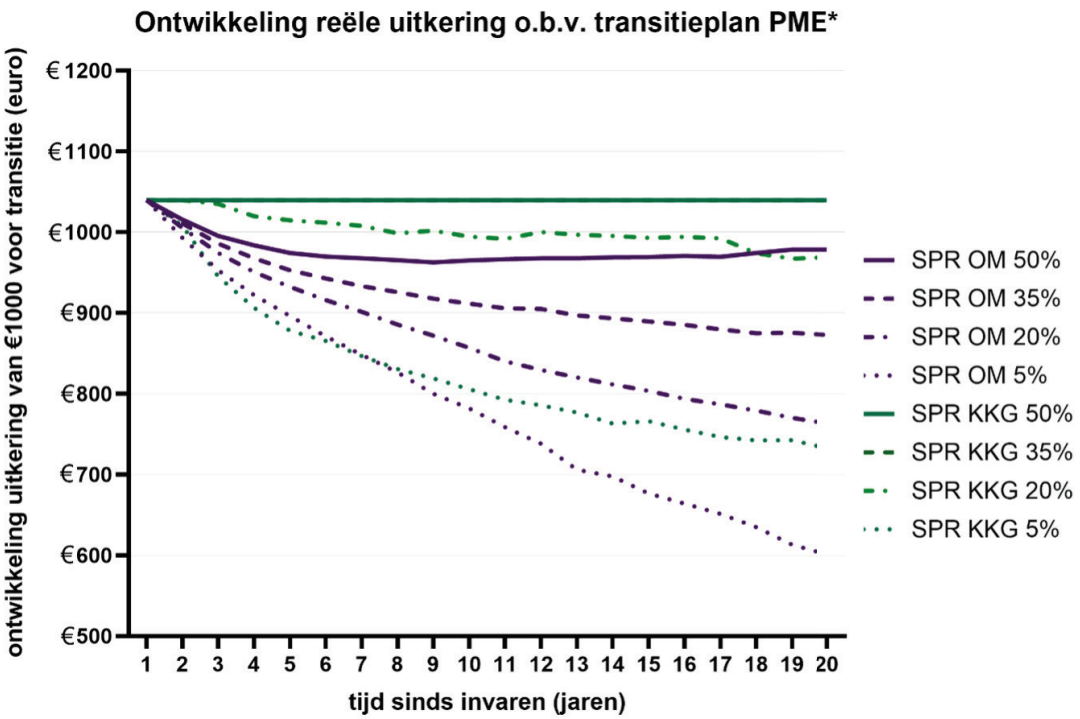

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	22%	11%	6%
SPR OM	53%	26%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	13%	6%	3%
SPR OM	5%	4%	3%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	36%	35%
Verwacht	102%	100%
Optimistisch	397%	320%

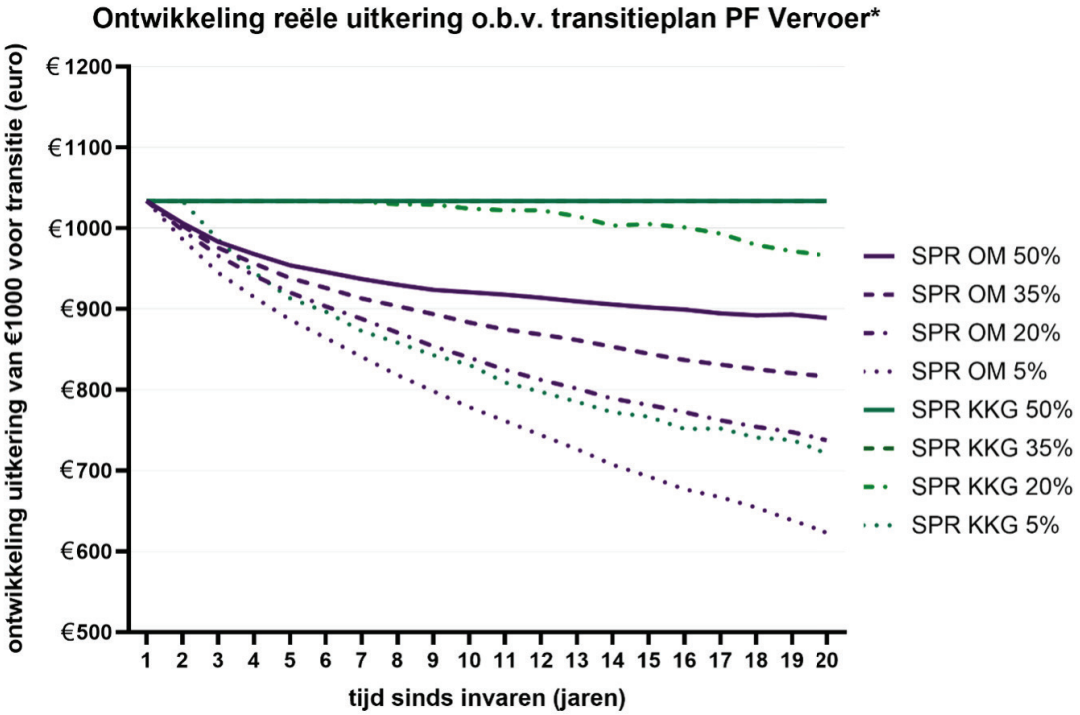

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	22%	11%	7%
SPR OM	57%	23%	3%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	13%	7%	4%
SPR OM	2%	1%	1%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	46%	46%
Verwacht	105%	100%
Optimistisch	299%	233%

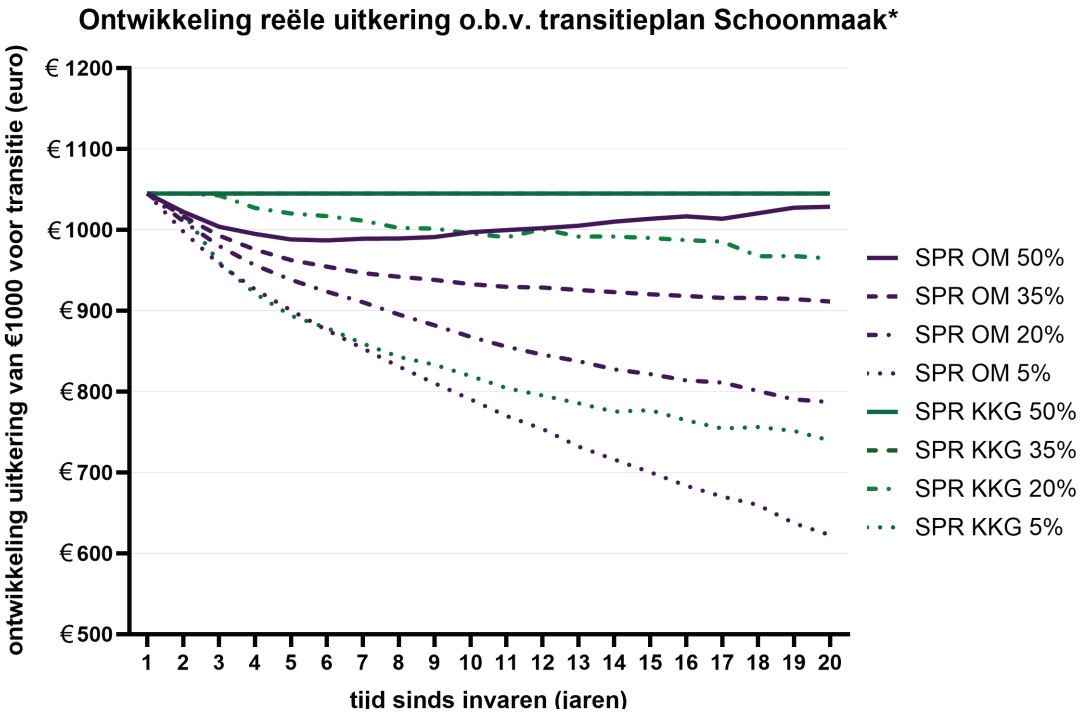

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	22%	11%	6%
SPR OM	52%	26%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	13%	6%	3%
SPR OM	4%	3%	3%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	40%	40%
Verwacht	100%	100%
Optimistisch	317%	269%

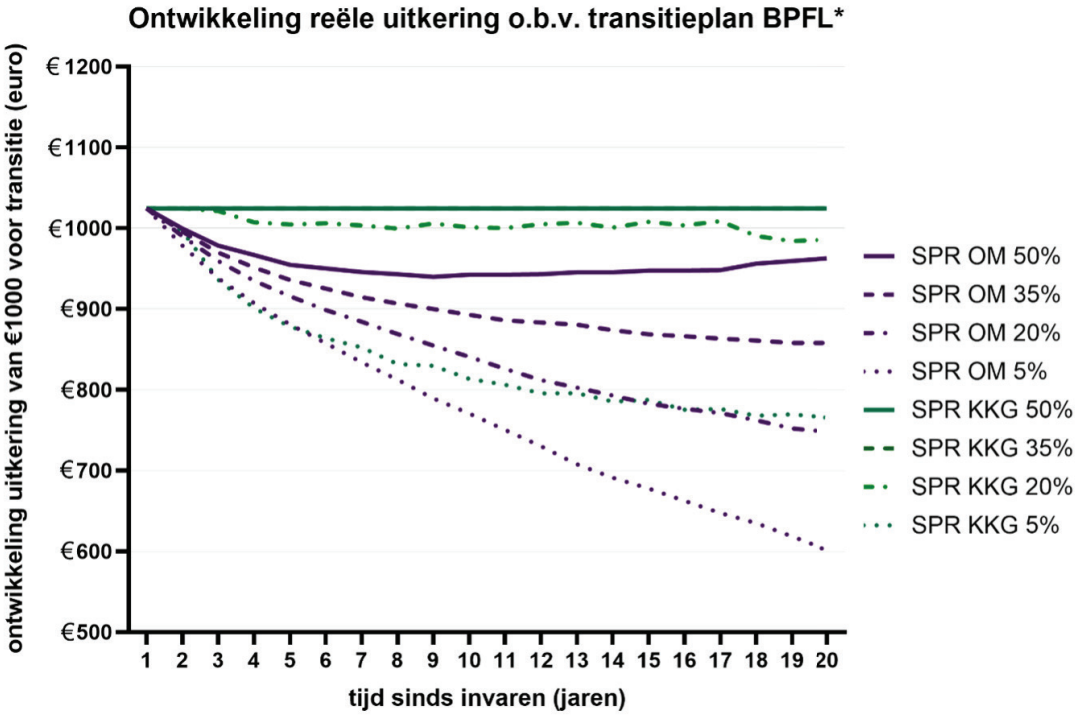

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	20%	9%	5%
SPR OM	49%	23%	4%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	11%	5%	3%
SPR OM	3%	3%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	27%	27%
Verwacht	104%	100%
Optimistisch	635%	464%

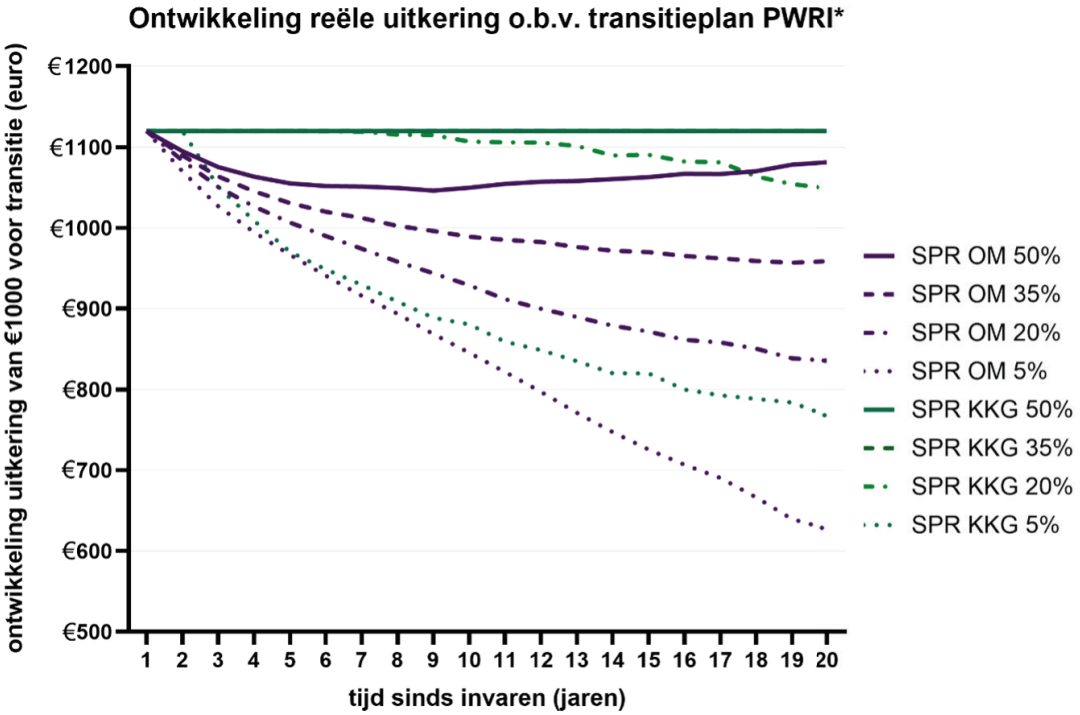

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	22%	11%	7%
SPR OM	52%	26%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	13%	7%	4%
SPR OM	6%	4%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	40%	40%
Verwacht	103%	100%
Optimistisch	357%	279%

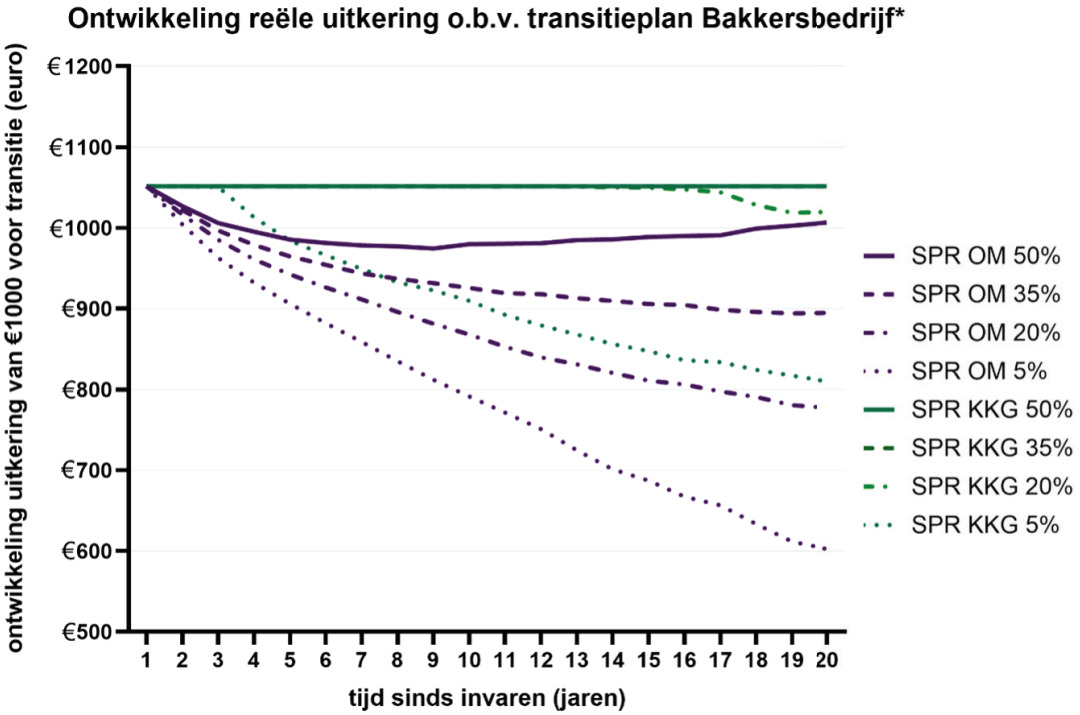

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	20%	10%	5%
SPR OM	47%	22%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	11%	5%	2%
SPR OM	5%	4%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	38%	38%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	354%	301%

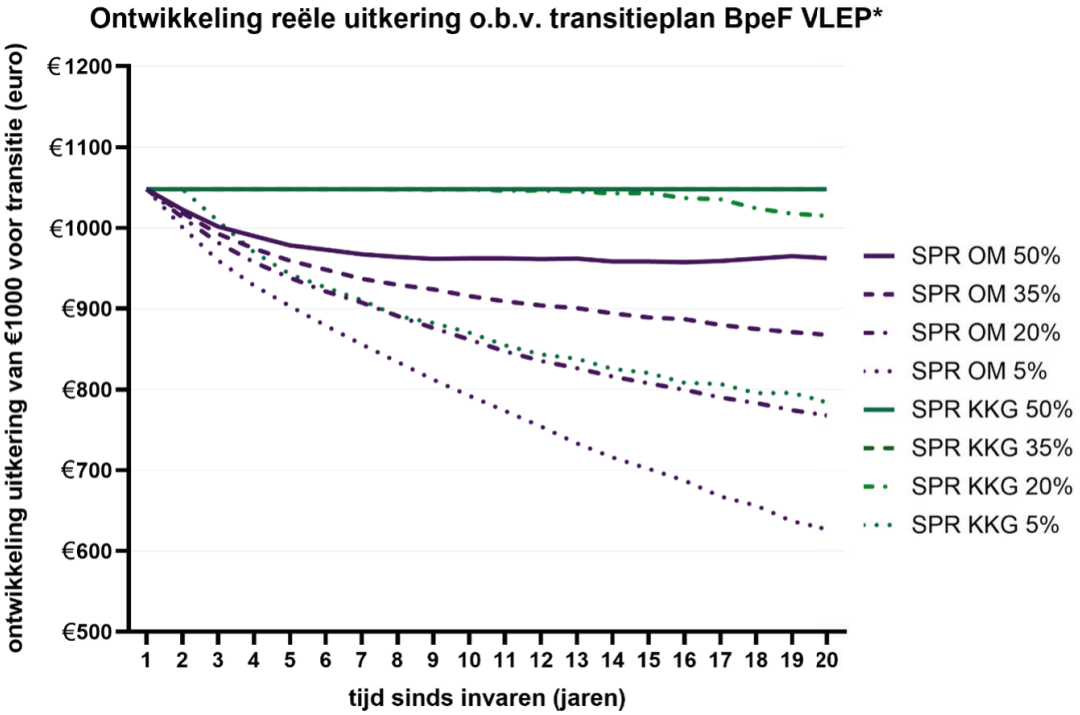

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	20%	9%	5%
SPR OM	51%	22%	4%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	11%	5%	3%
SPR OM	3%	3%	1%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	35%	35%
Verwacht	105%	100%
Optimistisch	435%	333%

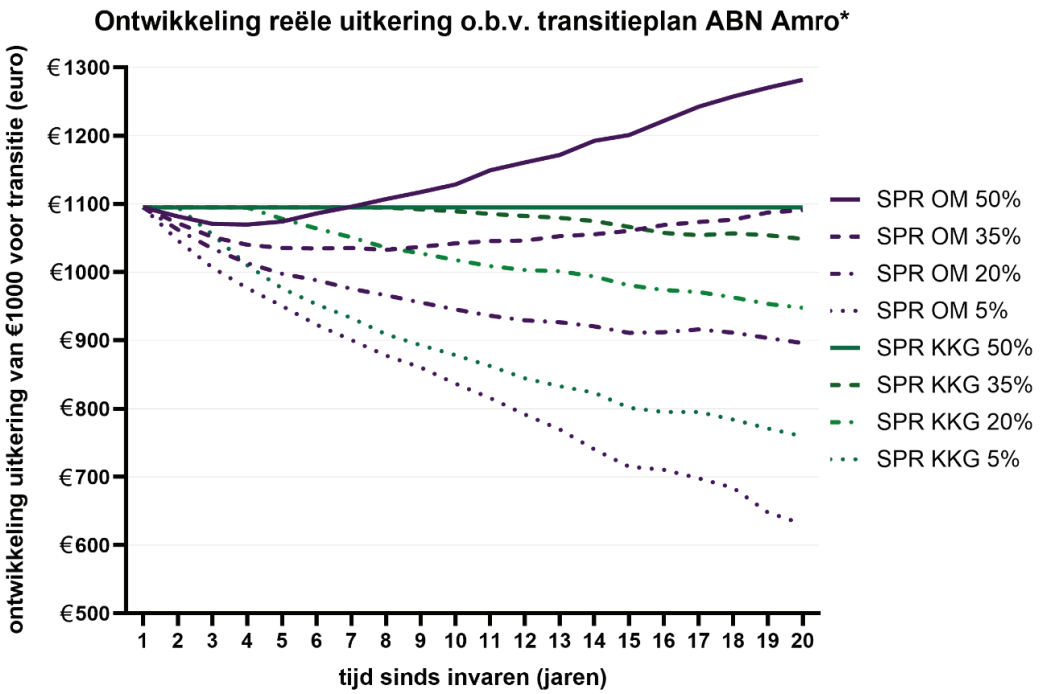

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	35%	17%	8%
SPR OM	47%	25%	7%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	17%	9%	3%
SPR OM	6%	6%	5%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	42%	41%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	285%	257%

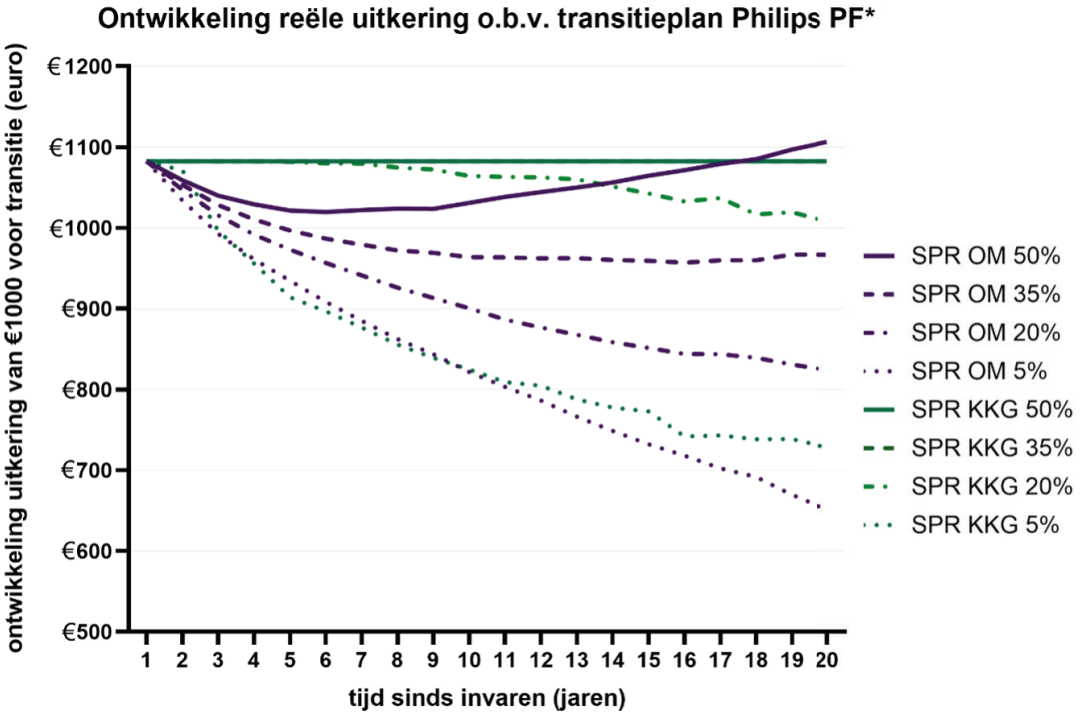

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	23%	11%	8%
SPR OM	51%	26%	4%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	14%	8%	5%
SPR OM	3%	3%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	32%	31%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	469%	374%

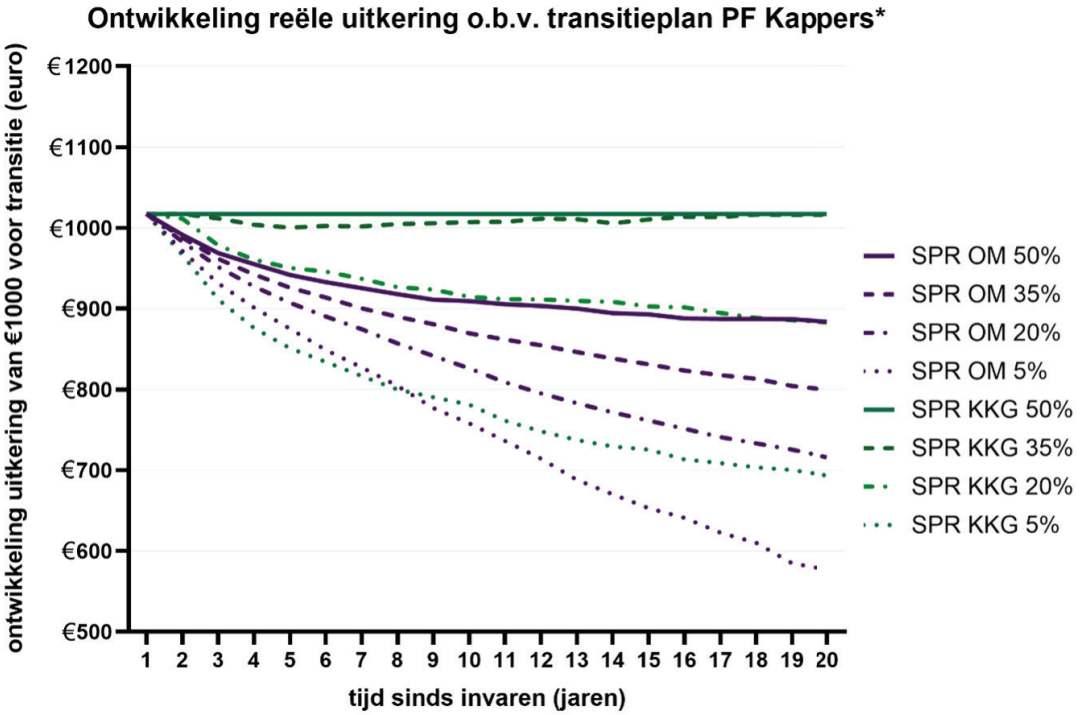

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	25%	12%	6%
SPR OM	54%	25%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	14%	6%	2%
SPR OM	5%	4%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	51%	51%
Verwacht	103%	100%
Optimistisch	253%	205%

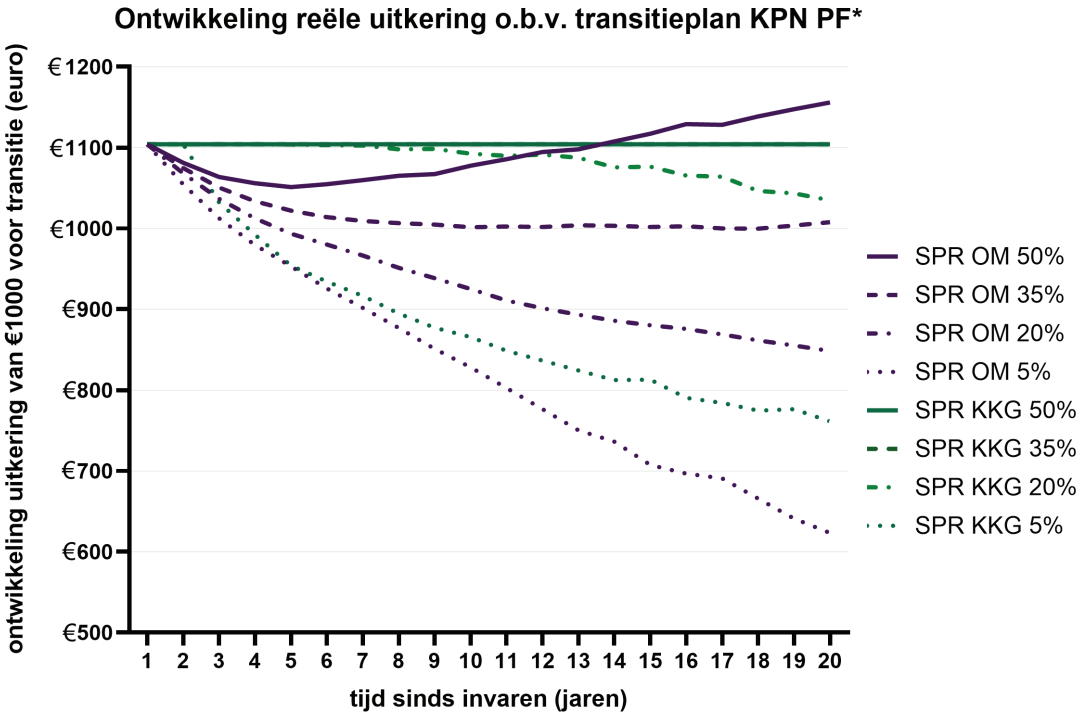

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	22%	11%	7%
SPR OM	48%	25%	6%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	13%	7%	4%
SPR OM	6%	5%	4%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	34%	34%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	417%	343%

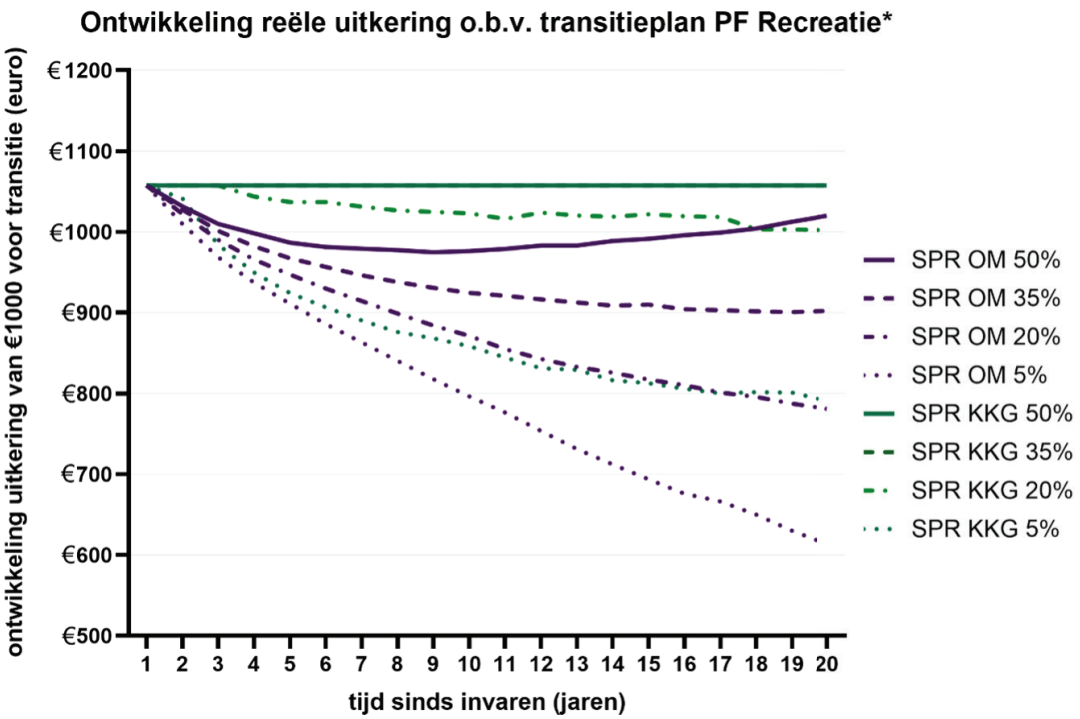

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	20%	9%	5%
SPR OM	47%	22%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	11%	5%	2%
SPR OM	4%	4%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	36%	36%
Verwacht	104%	100%
Optimistisch	407%	315%

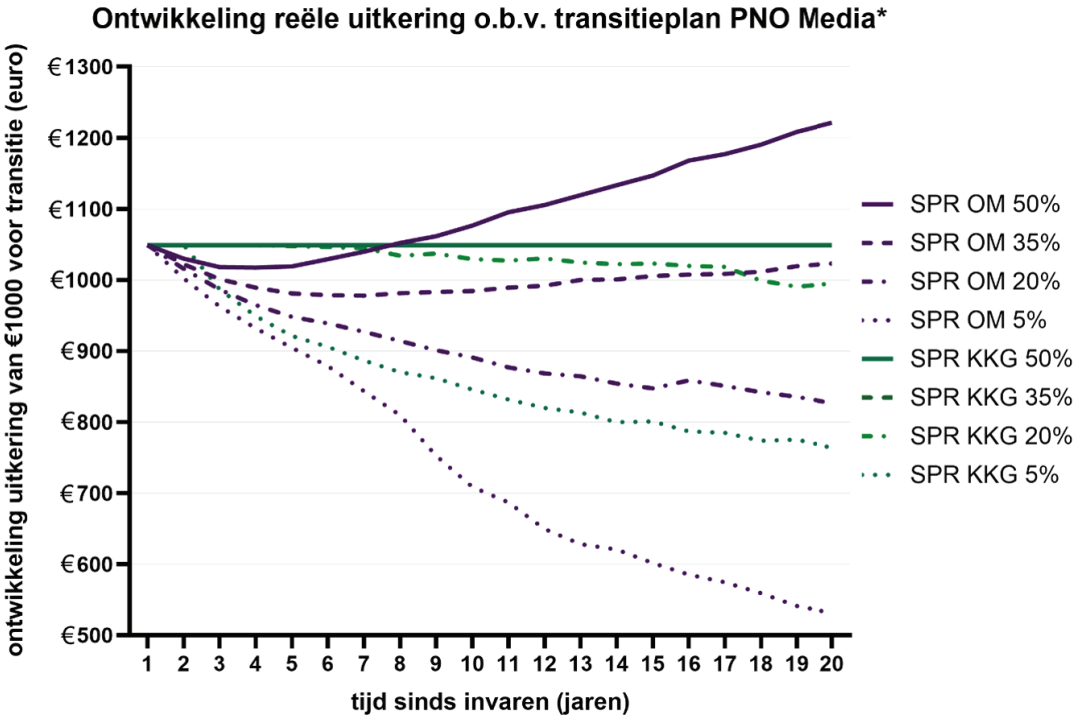

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	21%	10%	5%
SPR OM	43%	24%	7%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	12%	6%	3%
SPR OM	9%	6%	4%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	40%	41%
Verwacht	102%	100%
Optimistisch	334%	272%

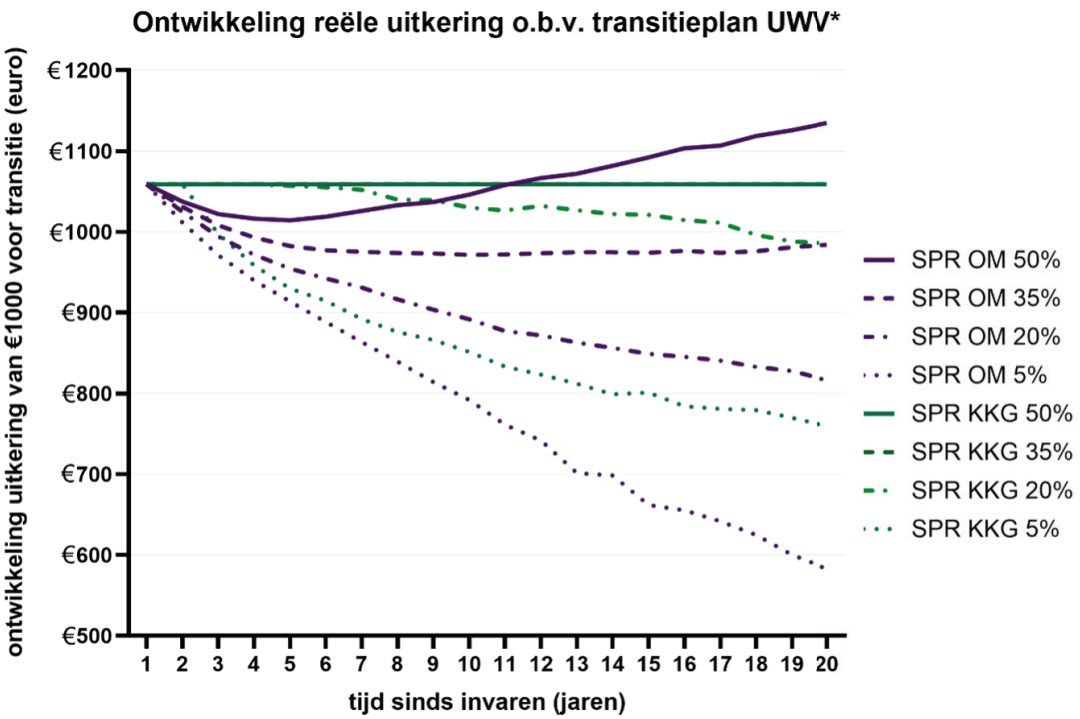

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	21%	11%	6%
SPR OM	47%	25%	7%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	13%	6%	3%
SPR OM	7%	6%	4%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	44%	44%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	294%	250%

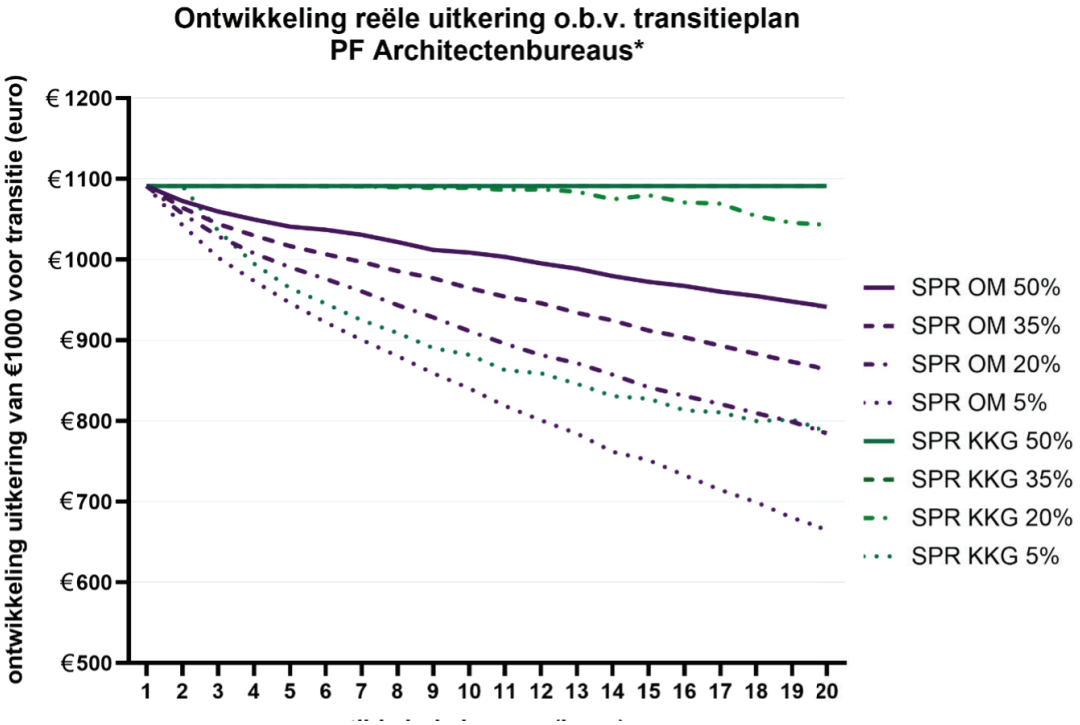

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	21%	10%	6%
SPR OM	70%	34%	5%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	12%	6%	3%
SPR OM	3%	3%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	34%	33%
Verwacht	101%	100%
Optimistisch	431%	341%

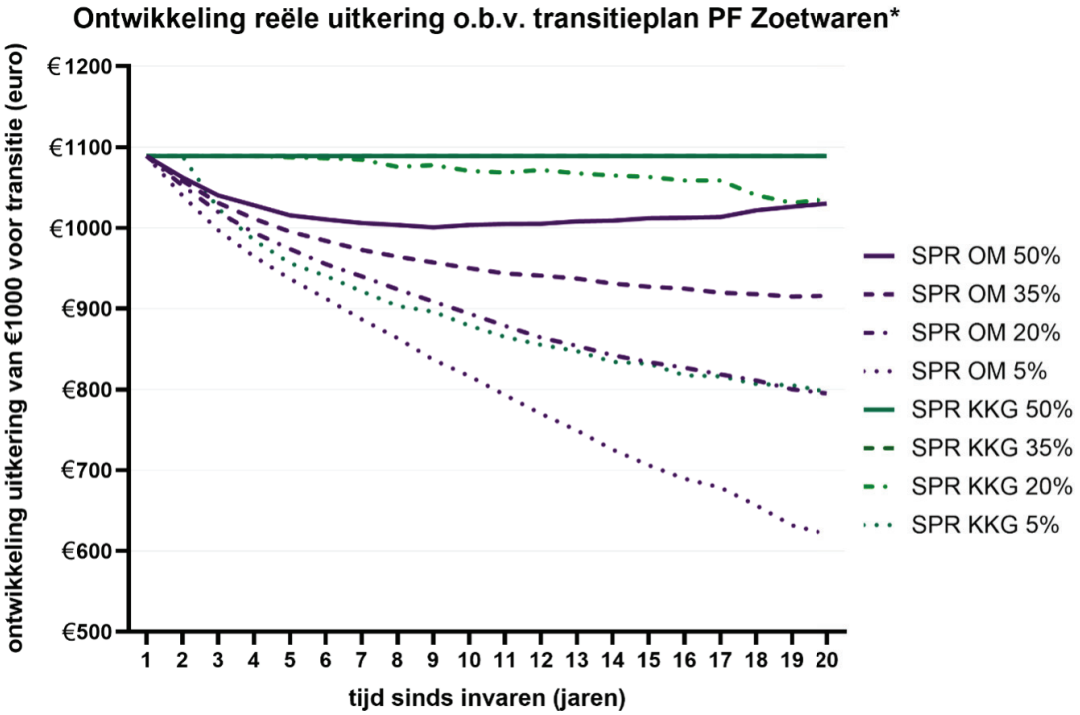

Aantal dalingen van reële uitkering			
Reëel	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	21%	10%	5%
SPR OM	48%	22%	4%

Aantal kortingen van de nominale uitkering			
Nominaal	<0%	<-2%	<-5%
SPR KKG	12%	6%	3%
SPR OM	4%	3%	2%

Pensioen 28-jarige	KKG	OM
Pessimistisch	38%	38%
Verwacht	102%	100%
Optimistisch	374%	299%

Wetenschappelijk Bureau NSC
info@wb-nsc.nl
Grote Koppel 12
3813 AA Amersfoort
www.wb-nsc.nl

Actuarieel Adviesbureau Confident B.V.
info@confidentbv.nl
Duwboot 5
3991 CD Houten
www.ConfidentBV.nl